

HUIPUT KEHIIN

Projektin toteutus ja tulokset

**Tuomas Eerola, Pirjo Tuominen, Riitta-Liisa Hakkarainen,
Marja Laurikainen ja Niina Mero**

HUIPUT KEHIIN

Projektin toteutus ja tulokset

**Tuomas Eerola, Pirjo Tuominen, Riitta-Liisa Hakkarainen,
Marja Laurikainen ja Niina Mero**

HUIPUT KEHIIN

Projektin toteutus ja tulokset

Tuomas Eerola, Pirjo Tuominen, Riitta-Liisa Hakkarainen, Marja Laurikainen
ja Niina Mero

painettu

ISBN 978-951-784-643-1

ISSN 1795-4266

HAMK AOKKn julkaisu 1/2014

e-julkaisu

ISBN 978-951-784-644-8 (PDF)

ISSN 1795-424X

HAMKin e-julkaisu 2/2014

© Hämeen ammattikorkeakoulu ja kirjoittajat

JULKAISIJA

Hämeen ammattikorkeakoulu

PL 230

13101 HÄMEENLINNA

puh. (03) 6461

julkaisut@hamk.fi

www.hamk.fi/julkaisut

Ulkoasu ja taitto: HAMK Julkaisut

Kannen kuva: Ville Salminen

Painopaikka: Tammerprint Oy, Tampere

Hämeenlinna, helmikuu 2014

Alkusanat – HUIPUT KEHIIN

Suomen hyvinvointi ja kilpailukyky edellyttävät uutta osaamista ja uusia osaamisalueita. Osaamiseen, luovuuteen ja innovatiivisuuteen liittyviä voimavaroja ja niiden käyttöä on suunnattava muuttuvien tarpeiden mukaisesti. Koulutuksen avulla voidaan luoda edellytyksiä sekä olemassa olevien osaamisalueiden vahvistamiselle että uusien osaamisalueiden ja niiden rajapintojen löytymiselle.

Yritysten kansainvälistyminen ja koulutetun työvoiman liikkuvuuden kasvu synnyttävät kansainväliset työmarkkinat, jotka edistävät koulutusmarkkinoiden kehittymistä, erikoistumista, erilaistumista ja rakenteellisia liittoumia. Tällöin tarvitaan verkostoitumista eri koulutustasojen kesken, kuten ammatillisen toisen asteen ja ammattikorkeakoulujen kesken. Ammatillisen koulutuksen joustavuutta suhteessa huippuosaajien kehittymiseen on lisättävä tarjoamalla tutkinnon suorittajille mahdollisuuksia valita tutkintonsa osia muista tutkinnoista ja kohdentamalla valinnaisuutta huippuosaamisen kehittymisen mahdollistaviin työelämän tehtäväkokonaisuuksiin.

Opiskelijoiden osallisuuden lisääminen ammatin oppimisessa on haasteellinen tehtävä erityisesti nyt, kun toisen asteen ammatillinen koulutus on lisännyt vetovoimaansa ja on suosittumpaa kuin koskaan. Opiskelun henkilökohtaistamisen yhtenä vaateena on huippuosaajien koulutus- ja urapolkujen rakentaminen, luominen, tukeminen ja ohjaaminen. Tämä edellyttää uudenlaista innovatiivista yhteistyötä sekä toimintaverkostojen ja -järjestelmien rakentamista.

Suomen koulutusjärjestelmän yksi vahvuuksista on se, että pidämme kaikista huolta – niistäkin, jotka tarvitsevat opinnoissaan erityistä tukea. Näin pitää toimia jatkossakin. Nykyisin kuitenkin yhä useampi peruskoulun suorittanut valitsee ammatillisen toisen asteen koulutuksen. Ammatilliseen koulutukseen tulee näin entistäkin enemmän mitä erilaisimmilla tavoilla lahjakkaita nuoria. He ovat potentiaalisia tulevaisuuden huippuosaajia ja tarvitsevat opinnoissaan itselleen sopivaa ohjausta. Huippuosaamisen kehittyminen edellyttää joustavia koulutusratkaisuja ja yksilöllisten vahvuuksien huomiointia. On tärkeää huomata, että jollakin elämän osa-alueella erityistä tukea tarvitseva voi olla jollakin toisella elämänalueella huippulahjakas.

HUIPUT KEHIIN -projekti syntyi halusta edistää vahvuuksien tunnistamista ja tukemista. Esiselvitysten mukaan ammattioppilaitoksissa toki oli tehty yksilöllisiä ratkaisuja potentiaalisille huippuosaajille, mutta ne olivat satunnaisluonteisia – systemaattisuus näytti puuttuvan. HUIPUT KEHIIN syntyi tarpeesta edistää oppilaitosten ja yritysten välistä alueellista yhteistyötä, jotta saataisiin luotua ammattiin opiskelijoiden yksilölliset vahvuudet ja elinikäisen oppimisen periaatteet systemaattisesti huomioivia, joustavia opintoväyläratkaisuja.

Tässä raportissa kuvataan tulokset, jotka HUIPUT KEHIIN -projektissa saavutettiin. Lisäksi kuvataan projektin toteutustapa. Tätä raporttia täydentää hallinnollinen, Euroopan unionin rakennerahastojen hallintajärjestelmän (Eura 2007) mukainen loppuraportti. HUIPUT KEHIIN -projekti on saanut Euroopan sosiaalirahaston tukea ja sen kansallisena rahoittajaviranomaisena on toiminut Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Kiintoisia lukuhetkiä,

Hämeenlinnassa 14.1.2014

Tuomas Eerola, projektipäällikkö

Sisällys

Alkusanat – HUIPUT KEHIIN.....	3
1 Projektin tarkoitus ja tavoitteet.....	7
2 Projektin toteutusmalli.....	8
3 Keskeiset toimenpiteet.....	9
4 Kohderyhmät ja kumppanit.....	10
4.1 Yrityskumppanit.....	11
5 Projektin perustiedot ja hallinto.....	12
5.1 Ohjausryhmä.....	13
5.2 Arviointitiimi.....	13
6 Rahoitus.....	14
7 Projektin tulokset.....	14
7.1 HUIPUT KEHIIN -tiimit.....	14
7.2 Valmennusohjelma.....	16
7.3 Alueelliset ja klusterikohtaiset yhteistyömallit.....	17
7.3.1 Hyria.....	18
7.3.2 Saimaan ammattiopisto Sampo.....	22
7.3.3 Vaasan ammattiopisto.....	30
7.3.4 WinNova.....	34
7.4 Koulutustilaisuuudet.....	36
7.5 Innovaatiivisuusmittari.....	36
7.5.1 Palkitut mallit.....	37
7.6 Huippuosaamisen kehittämistä edistävä materiaali.....	38
7.6.1 Julkaisut.....	38
7.6.2 Videomateriaalit.....	40
7.6.3 Muut materiaalit.....	42

8 Joitakin määrällisiä tuloksia.....	42
9 Tiedotus ja levittäminen	43
9.1 Tiedotussuunnitelma	43
9.2 Kolmiportainen sosiaalisen median hyödyntämismalli	44
9.3 Merkittävimmät tapahtumat.....	45
9.4 Mediajulkisuus.....	48
9.5 Alueellinen ja valtakunnallinen levittäminen	49
9.6 Kansainvälinen levittäminen.....	50
9.7 Workshopit	51
9.8 Yhteistyö muiden hankkeiden kanssa.....	51
10 Arviointi.....	54
11 Projektin vaikutukset	56
12 Raportointi	57
13 Yhteenvedo projektin tuloksista, hyvistä käytänteistä ja jatkokehittämistarpeista ...	58
14 Kiitokset	61
15 Lähteitä ja kirjallisuutta.....	62
LIITTEET.....	65
Liite 1 Valmennusohjelma	66
Liite 2 Innovatiivisuusmittari.....	70

1 Projektin tarkoitus ja tavoitteet

HUIPUT KEHIIN -projektin tarkoituksena on vahvistaa ammatillisen tutkin-tojärjestelmän kokonaistoimivuutta ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien, huippuosaajiksi tähtäävien opiskelijoiden osalta.

HUIPUT KEHIIN -projektin tavoitteeksi asetettiin ammatillista huippuosaamista kehittävien, alueellisten ja klusterikohtaisten yhteistyöverkostojen ja innovatiivisten toimintamallien luominen. Toisaalta projekti vahvistaa jo olemassa olevia ammatillisen koulutuksen ja työelämän yhteistyöverkostoja, ja suuntaa niiden toimintaa huomioimaan myös potentiaalisten huippuosaajien erityistarpeet. Projekti tuottaa alueellisia ja alakohtaisia malleja huippuosaamisen tunnistamiseksi sekä opinto- ja urapolkujen tukemiseksi. Nämä mallit ja toimintatavat ovat hyödynnettävissä myös muissa klustereissa ja muilla alueilla kansallisesti ja kansainvälisesti.

Projektin tulostavoitteiksi asetettiin:

- ✓ muodostuu alueelliset ja klusterikohtaiset yhteistyöverkostot, jotka luovat innovatiivisia toimintamalleja huippuosaamisen kehittämiseksi
- ✓ muodostetaan kehittämistyön alueellisina moottoreina toimivat HUIPUT KEHIIN -tiimit
- ✓ syntyy huippuosaajiksi tähtäävien opiskelijoiden opinto- ja urapolun ohjausmalleja
- ✓ laaditaan kuvaukset ammatillisen huippuosaamisen kehittymistä tukevista yhteistyömalleista ja toimintatavoista
- ✓ kehitetään valmennusohjelma alueellisille, ammatillista huippuosaamista kehittäville yhteistyöverkostoille
- ✓ kehitetään innovatiivisuusmittari huippuosaamista kehittävien mallien arvioimiseksi ja edelleen kehittämiseksi.

2 Projektin toteutusmalli

Projektin toteutuskumppaneita olivat Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK) sekä neljä, maantieteellisesti eri alueilla toimivaa, ammatillisen koulutuksen järjestäjää. Projekti suunniteltiin yhteistyönä toteutuskumppanien kesken. Päävastuu suunnittelusta ja rahoitushakemuksen laatimisesta oli HAMK Ammatillisella opettajakorkeakoululla. Projektin suunnittelua varten koottiin HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun opettajankouluttajista ja projektihenkilöstöstä valmisteluryhmä.

HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu toimi hankkeen hallinnoijana ja kehittämistyön koordinoijana. HAMKilla oli kokonaisvastuu projektin tavoitteiden toteutumisesta, toimijoiden valmentamisesta, materiaalien tuottamisesta, innovatiivisuusmittarin kehittämistyöstä, tulosten kansallisesta ja kansainvälisestä levittämisestä sekä projektin taloudesta.

Huippuosaamisen kehittymisen mahdollistavia toimintamalleja kehitettiin neljällä alueella: Hyvinkää-Riihimäki, Imatra-Lappeenranta, Pori-Rauma sekä Vaasan seutu. Kullakin alueella toimiva ammatillinen oppilaitos valitsi hankkeeseen osallistuvat 3–4 klusteria (alaa) sekä kutsui jäsenet projektissa perustettuun HUIPUT KEHIIN -tiimiin. Alueellisten HUIPUT KEHIIN -tiimien kokoonpano perustui oletukseen, jonka mukaan eri alojen ja eri organisaatioiden rajapinnoilla syntyy uudenlaista, innovatiivista toimintaa. Tiimien kokoonpano on kuvattu tarkemmin luvussa 7.1.

Toimintamallien kehittäminen perustui paitsi projektin yhteisiin tavoitteisiin myös alueellisiin ja alakohtaisiin, projektin alussa laadittuihin kehittämissuunnitelmiin. HUIPUT KEHIIN -tiimit toimivat alueellisen kehittämis-toiminnan moottoreina sekä tulosten levittäjinä ja juurruttajina.

Projektin toteutusta ohjasi keskeisistä sidosryhmistä koostuva ohjausryhmä. Ohjausryhmän kokoonpano on esitelty luvussa 5.1. Toteutuksen aikana tehtiin yhteistyötä samansuuntaisia tavoitteita omaavien hankkeiden kanssa, millä pyrittiin synergiaetuihin ja yhteisvaikuttavuuteen.

3 Keskeiset toimenpiteet

Projektin keskeiset toimenpiteet olivat:

1. Muodostettiin alueelliset, ammatillisen huippuosaamisen kehittämistä tukevat ja innovatiivisia ratkaisuja kehittävät **HUIPUT KEHIIN -tiimit**.
2. Kehitettiin alueellisille yhteistoimintaverkostoille suunnattu **valmennusohjelma**, joka testattiin HUIPUT KEHIIN -tiimien perehdyttämisen yhteydessä.
3. Luotiin ja mallinnettiin ammatillisen huippuosaamisen kehittämiseen tähtääviä alueellisia **yhteistyöverkostoja ja niiden toimintatapoja**.
4. Järjestettiin projektin toteutusalueella **koulutustilaisuuksia**, joissa perehdyttiin alueen opettajia ja työpaikkaohjaajia huippuosaamisen tunnistamiseen ja kehittämiseen.
5. Kehitettiin **innovatiivisuusmittari**, jonka avulla voidaan arvioida ja edelleen kehittää ammatillisen koulutuksen ja työelämän yhteistoimintamallien innovatiivisuutta. Mittari testattiin mittaamalla projektissa syntyneiden yhteistoimintamallien innovatiivisuus.
6. Tuotettiin ammatillisen huippuosaamisen kehittämistä ja tunnistamista tukevaa **materiaalia**, jota levitettiin sosiaalista mediaa hyödyntäen. Kehitettiin hanketyön tarpeisiin soveltuva kolmiportainen **sosiaalisen median hyödyntämismalli**. Levitystyössä tehtiin yhteistyötä useiden muiden projektien kanssa. Kansainvälistä levitystä tehtiin muun muassa kansainvälisten ammattitaitokilpailujen yhteydessä.
7. **Levitettiin ja osin juurrutettiin** hyviksi arvioidut käytänteet osaksi ammatillista koulutusta sekä osaksi ammatillista opettajan koulutusta, ammatillisten opinto-ohjaajien ja erityisopettajien koulutusta sekä opettajien täydennyskoulutusta järjestämällä muun muassa kaksi yhteistä workshopia ammatillisten opettajakorkeakoulujen ja KILTA-hankkeen kanssa.

4 Kohderyhmät ja kumppanit

HUIPUT KEHIIN -projektin varsinaiset kohderyhmät ovat:

- ✓ Huippuosaajiksi tähtääviä opiskelijoita ohjaavat
 - ammatilliset opettajat
 - opinto-ohjaajat
 - työpaikkaohjaajat.
- ✓ Ammatillisen koulutuksen ja työelämän alueelliset ja valtakunnalliset yhteistyöverkostot
- ✓ Ammatillisen peruskoulutuksen toimielimet
- ✓ Ammatillinen opettajankoulutus, ammatillinen erityisopettajan-koulutus, ammatillisten opinto-ohjaajien koulutus sekä opettajien täydennyskoulutus.

HUIPUT KEHIIN -projektin välilliset kohderyhmät ovat:

- ✓ Ammattiin opiskelevat
- ✓ Koulutuksen järjestäjät, ammatillisten oppilaitosten virkamies- ja luottamusjohto
- ✓ Ammatillisen koulutuksen ja työelämän kansainväliset yhteistyöverkostot
- ✓ Yritykset
- ✓ Työhallinnon toimijat.

HUIPUT KEHIIN -kehittämiskumppanit ovat:

- ✓ Hyria koulutus Oy
- ✓ Länsirannikon Koulutus Oy, WinNova
- ✓ Saimaan ammattiopisto Sampo, aiemmin Etelä-Karjalan ammattiopisto (EKAMO)
- ✓ Vaasan ammattiopisto (VAO)
- ✓ Hämeen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu.

4.1 Yrityskumppanit

Välittömät (projektiin raportoidut yritykset) kumppanit:

- ✓ Fazer Leipomot Oy, Fazer myymäläleipomo Prisma Lappeenranta
- ✓ Finnlines Oyj
- ✓ Hyvinkään Veteraanitalosäätiö
- ✓ JV Nortech Metal Oy
- ✓ Konditoria Aleksanteri Oy
- ✓ Kristina Cruises Oy
- ✓ Leipomo Toivonen Oy
- ✓ Linnan Vartijat Oy
- ✓ Outotec (Finland) Oy
- ✓ Skanska Talonrakennus Oy
- ✓ Tarkmet Oy
- ✓ Turvatiimi Oyj.

Välilliset kumppanit (osallistuneet projektin toimintaan):

- ✓ Osuuskauppa Hämeenmaa
- ✓ Rautaruukki Oyj
- ✓ Ravintola GOTO Oy
- ✓ Saimia (AMK)
- ✓ Vaasa Engineering Oy (VEO)
- ✓ Wärtsilä Oyj Abp.

5 Projektin perustiedot ja hallinto

Projektin nimi	HUIPUT KEHIIN
Ohjelma	Manner-Suomen ESR-ohjelma
Ohjelman osio	Valtakunnallinen osio
Toimintalinja 3	Työmarkkinoiden toimintaa edistävien osaamis-, innovaatio- ja palvelujärjestelmien kehittäminen
Vastuuviranomainen	Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Aloituspäivämäärä	01.05.2011 (rahoituspäätös 19.10.2011)
Päätymispäivämäärä	28.02.2014
Toteuttajan nimi	Hämeen ammatillisen korkeakoulutuksen kuntayhtymä
Projektin vastuhenkilö	Seija Mahlamäki-Kultanen
Projektipäällikkö	Tuomas Eerola
Rahoittajaviranomaisen valvoja	Henri Helander
Projektiassistentti / -suunnittelija	Elisa Tuominen (31.12.2011 saakka) Johanna Kokkomäki (1.1.2012 – 21.5.2013) Marja Laurikainen (1.5.2013 alkaen)
Some sisällöntuotanto	Niina Mero Raimo Uotila

**Kouluttajia /
asiantuntijoita**

Anita Olkinuora
Anu Raudasoja
Juha Haukka
Martti Majuri
Päivi Pynnönen
Teija Ripattila

Anne Ruotsalainen
Erja Kärnä
Kari Korpelainen
Pirjo Tuominen
Riitta-Liisa Hakkarainen
Tia Isokorpi

5.1 Ohjausryhmä**Ohjausryhmän kokoonpano, varsinaiset jäsenet:**

Kehityspäällikkö Taina Kivioja, Länsirannikon Koulutus Oy, WinNova (puheenjohtaja),
Tutkimusjohtaja Martti Majuri, HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu (vpj),
Opetusneuvos Mari Rökköläinen, Opetushallitus,
Asiantuntija Marja-Terttu Tanttinen, Teknologiateollisuus ry, (15.1.2014 asti)
Projektipäällikkö Teija Ripattila, Skills Finland ry,
Opinto-ohjaaja Jukka Jännetyinen, Hyria Koulutus Oy (12.9.2012 asti),
Opinto-ohjaaja Sari Vivolin, Hyria koulutus Oy (12.9.2012 – 28.1.2013),
Opinto-ohjaaja Leena Hietanen, Hyria Koulutus Oy (28.1.2013 alkaen),
Hankepalvelupäällikkö Aki Haimi, Hämeen ammattikorkeakoulu,
Projektipäällikkö Tuomas Eerola, Hämeen ammattikorkeakoulu (esittelijä),
Projektisuunnittelija Johanna Kokkomäki, Hämeen ammattikorkeakoulu (21.5.2013 saakka),
Projektiassistentti Marja Laurikainen, Hämeen ammattikorkeakoulu (21.5.2013 alkaen).

Lisäksi ohjausryhmän kokouksiin kutsuttiin projektin valvojana toimivat:
asiantuntija Paula Lohikoski ja EU-koordinaattori Henri Helander, Pohjois-
Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta.

Varajäsenet:

Yksikönjohtaja Markku Nummi, Vaasan ammattiopisto, VAO,
Opetusneuvos Elisa Helin, Opetushallitus,
Asiamies, Juha Mäntynen, Rakennusteollisuus RT,
Toiminnanjohtaja Eija Alhojärvi, Skills Finland ry,
Lehtori Vesa Markkanen, Saimaan ammattiopisto Sampo,
Riskienhallintapäällikkö Marjatta Kariniemi, Hämeen ammattikorkeakoulu,
Lehtori Pirjo Tuominen, Hämeen ammattikorkeakoulu.

5.2 Arviointitiimi

Projektin ohjausryhmä nimesi hankesuunnitelman mukaisia tahoja edustavat jäsenet HUIPUT KEHIIN -arviointitiimiin. Arviointitiimi vastasi hankesuunnitelman mukaisesti arviointisuunnitelman tarkentamisesta ja sen toteutumisen valvonnasta sekä innovatiivisuusmittarin kehitystyöstä. Arviointitiimi raportoi projektin ohjausryhmälle. Arviointia on käsitelty tarkemmin luvussa 10.

Arviointitiimin kokoonpano oli seuraava:

projektipäällikkö Tuomas Eerola, Hämeen ammattikorkeakoulu (puheenjohtaja),
elinkeinoelämän edustaja Marja-Terttu Tanttinen, Teknologiateollisuus ry (15.1.2014 asti),
ammattikasvatuksen tutkimuksen edustaja Kari Korpelainen, 2K Consulting,
amatillisen opettajankoulutuksen edustaja Martti Majuri, Hämeen ammattikorkeakoulu,
amatillisen koulutuksen kehittämisverkostojen edustaja Pirkko Takatalo, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry,
projektisuunnittelija Johanna Kokkomäki, Hämeen ammattikorkeakoulu (21.5.2013 saakka),
projektiassistentti Marja Laurikainen, Hämeen ammattikorkeakoulu (21.5.2013 alkaen).

6 Rahoitus

Projektin kansallisena päärahoittajana toimi Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY). Projektin tukea Euroopan sosiaalirahastolta (ESR). Lisäksi projektin rahoitukseen osallistuivat Hämeen ammattikorkeakoulu sekä kaikki neljä alueellista oppilaitoskumppania.

7 Projektin tulokset

7.1 HUIPUT KEHIIN -tiimit

Projektin kohdealueina ja toteuttajakumppaneina olivat seuraavat neljä amatillisen koulutuksen järjestäjää työelämäverkostoineen:

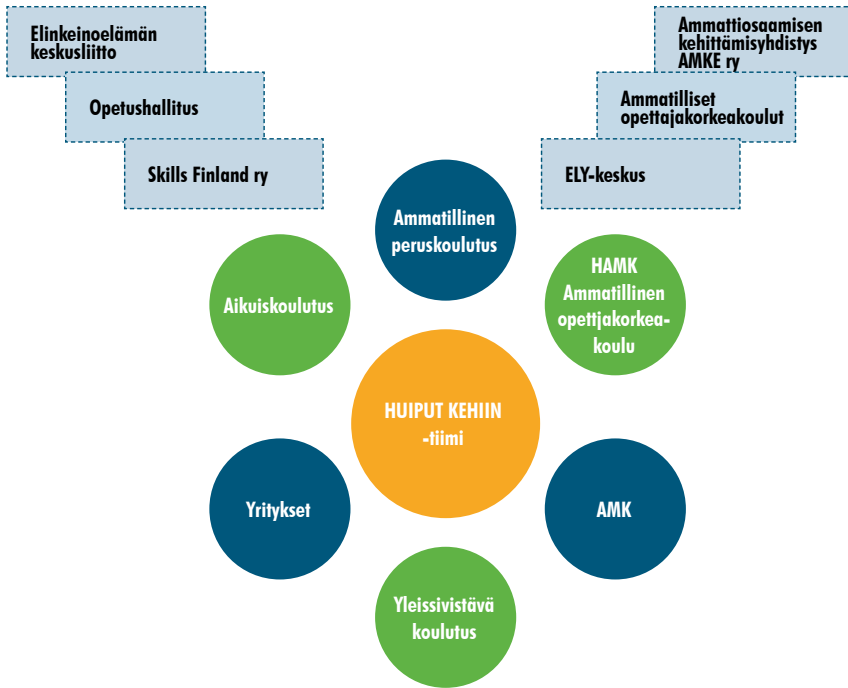
- ✓ Hyria koulutus Oy, Hyvinkään-Riihimäen seutu
- ✓ Länsirannikon Koulutus Oy, WinNova, Porin-Rauman seutu
- ✓ Saimaan ammattiopisto Sampo, aiemmin Etelä-Karjalan ammattiopisto (EKAMO), Imatran-Lappeenrannan seutu ja
- ✓ Vaasan ammattiopisto (VAO), Vaasan seutu.

Kukin neljästä koulutuksen järjestäjästä valitsi projektiin mukaan tulevat klusterit (alat) sekä kutsui HUIPUT KEHIIN -tiimin jäsenet ja nimesi tiimin yhteyshenkilön. Jäsenet ovat: ammatillinen opinto-ohjaaja, eri klustereita edustavat ammatilliset opettajat, ammatillisen aikuiskoulutuksen edustaja, ammatillisen korkeakoulutuksen edustaja, alueen elinkeinoelämän ja yritysten edustaja sekä lisäksi mahdolliset asiantuntijajäsenet. Tiimien kokoonpanossa oli alueellisista tarpeista ja tiimien toimintasuunnitelmista aiheutuva vaihtelua. Kunkin tiimin vetäjänä toimi HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun yliopettaja tai lehtori:

TAULUKKO 1. HUIPUT KEHIIN -tiimit

Ammattiopisto	Yhteyshenkilö	HUIPUT KEHIIN -tiimin vetäjä
Sampo (Ekamo)	Anna-Liisa Pekkanen	Riitta-Liisa Hakkarainen
Hyrä	Markku Loiskekoski	Pirjo Tuominen
VAO	Antti Koskimies	Anita Olkinuora (31.8.2013 asti) Tuomas Eerola (1.9.2013 alkaen)
WinNova	Eija Martikainen	Tuomas Eerola

Alueelliset HUIPUT KEHIIN -tiimit ovat toimineet kehittämisen moottoreita. Ne ovat luoneet yhteistyötä, verkostoja ja toimintamalleja. Tiimin tavoitteena on ollut mahdollistaa uudenlaiset, innovatiiviset opintopolut erityisiä vahvuuksia omaaville opiskelijoille. HUIPUT KEHIIN -tiimit ovat osallistuneet projektissa kehitettyyn ja toteutettuun valmennusohjelmaan. Valmennusohjelman toteutuksesta vastasi HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Osana valmennusta tiimit laativat toimintasuunnitelmat uusien, innovatiivisten, lahjakkaille opiskelijoille suunnattavien opintopolkujen kehittämiseksi. Tällaisia opintopolkuja ovat esimerkiksi erilaiset laajennetun työssäoppimisen mallit, ammattikorkeakoulupolku, kansainvälisyyspolku, yrittäjyyspolku sekä Taitaja-polku. Valmennus ja toimintasuunnitelmien laatiminen päättyi 25.9.2012, jonka jälkeen alkoi suunnitelmien toteuttaminen. Projektin loppuvaiheessa osa syntyneistä toimintatavoista mitattiin projektissa kehitetyllä innovatiivisuus-mittarilla.

KUVA 1. HUIPUT KEHIIN -tiimien toimintaympäristö. Kuva: Johanna Kokkomäki.

7.2 Valmennusohjelma

Projektissa kehitettiin ammatilliseen huippuosaamiseen ja lahjakkaan opiskelijan opintopolkuihin perehdyttävä valmennusohjelma. Ohjelman tavoitteet, pakolliset ja valinnaiset sisällöt, kohderyhmät, toteutus ja arviointi ilmenevät liitteestä 1.

Valmennusohjelma testattiin HUIPUT KEHIIN -tiimien perehdyttämisen yhteydessä 1.12.2011 – 25.9.2012. Valmennuksen toteutus oli monimuotoinen koostuen kaikille yhteisistä koulutuspäivistä, alueellisista koulutus- ja konsultointipäivistä, ohjatusta perehtymisestä nuorten ammattitaidon Suomenmestaruuskilpailuihin, Taitaja2012-tapahtumaan Jyväskylässä, ohjatus- etätyöskentelystä sekä HUIPUT KEHIIN -tiimien omaehtoisesta työskentelystä. Valmennuksen toteutuksessa hyödynnettiin HUIPUT KEHIIN Wiki-verkkoympäristöä.

Valmennusohjelmasta kerättiin osallistujapalautte. Palautteen mukaan ohjelman tavoitteet, sisällöt ja toteutus koettiin varsin onnistuneiksi. Kokemusten perusteella projektissa kehitettyä valmennusohjelmaa voidaan hyödyntää jatkossa laajemminkin.

TAULUKKO 2. Valmennusohjelman toteutuskesimerkki, Case Hyria.

Päivämäärä	Sisältö	Alat
1.12.2011	Alueiden yhteinen workshop, Hämeenlinnassa	
14.3.2012	Huippusaajan tunnistaminen lahjakkuuden näkökulmasta	kaikki
24.4.2012	Jyväskylän Taitajatapahtuma VIP-kierros ja HUIPUT KEHIIN -seminaari	sote/liiketalous
2.5.2012	Taitajatoiminnan sisältöön tutustuminen ja sen hyödyn tarkastelu huipun tukemisen menetelmänä	kaikki
30.8.2012	Hiljaisen tiedon ja mentoroinnin merkitys huippusaajan tukemisessa	sote/liiketalous/ turvallisuusala
25.9.2012	Kaikille alueille yhteinen seminaari Mustialassa	kaikki
8.4.2013	Koulutusiltapäivä Hyrian tiimille teemana Huippusaajan tunnistaminen ja yksilölliset opintojen suorittamisratkaisut	sote/liiketalous
1.12.2011 – 8.4.2013	Alakohtaisia tapaamisia ja etäohjausta tarpeen mukaan	kaikki

KUVA 2. HUIPUT KEHIIN –tiimit valmennuksessa Mustialassa 25.9.2012. Kuva: Niina Mero.

7.3 Alueelliset ja klusterikohtaiset yhteistyömallit

Seuraavissa luvuissa alueellisten HUIPUT KEHIIN -tiimien vetäjät raportoi-
vat tulokset, jotka huippusaamista kehittävien toimintamallien kehitystyös-
sä projektin aikana saavutettiin. Lähteinä ovat alueellisissa HUIPUT KEHIIN
-tiimeissä yhteisesti tuotetut materiaalit.

7.3.1 Hyria

Alueelliset ja alakohtaiset kehittämisteemat

Alueelliset teemat

Koko alueen yhteisiksi kehittämistavoitteiksi päätettiin seuraavat teemat.

1. Kaikkien alojen yksi yhteinen näkemys opiskelijan yksilölliseen tukeen: Taitaja-ammattitaitokilpailutoimintaan mukaan lähteminen tehostetusti ja mallin luominen niille aloille, joissa Taitaja-toimintaa ei vielä ole.
2. Edellisen lisäksi kehitetään Hyrian opetussuunnitelman toteutuksessa näkyväksi yhteistoiminta-ajan hyödyntämistä esim. suunnittele-malla opintokursseja, jotka tukevat opiskelijan ammattikorkeakoulu-opintoihin (AMK-opintoihin) hakeutumista tai ristiin eri alojen opin-tojen suorittamisen mahdollisuus opiskelijoille.
3. Työelämän motivointi ja innostaminen HUIPUT KEHIIN hankkeen on työn alla. Alustavia keskusteluja käyty eri aloilla, joten väylää työelämän yhteistyölle on avattu.

Alakohtaiset kehittämisteemat

Sosiaali- ja terveysala: Yksilölliset opetusratkaisut ovat olleet mietinnässä sosiaali- ja terveysalalla ammattikorkeakoulu-yhteistyön näkökulmasta. Taitajatoiminnan aloitus ja sen vieminen opetuksen toteutukseen. Turvallisuusalan opintojen suorittamismahdollisuus.

Liiketalous ja metalliala: Yritysyhteistyön kehittäminen ja sitä kautta huippuosaajien taitojen tukeminen ovat myös liiketalouden ja metallialan mielenkiinnon kohteena.

Turvallisuusala: Turvallisuusalan tavoitteena on olla ensimmäisten toteuttajien kanssa yhdessä valmistele-massa turvallisuusalaa näytöslajiksi ammat-titaitokilpailuihin. Lisäksi alkoivat neuvottelut mahdollisuuksista suorittaa ammattikorkeakouluopintoja osana alan perustutkintoa.

TAULUKKO 3. Hyvinkää-Riihimäen alueen HUIPUT KEHIIN -tiimissä mukana olleet klusterit ja alat.

Klusteri	Ala	Yhteyshenkilö	Yritysyhteistyö
Hyvinvointi-klusteri	sosiaali- ja terveysala	Minna Tuomi	Hyvinkään Veteraanitalosäätiö
Elektroniikka – koneenrakennus ja prosessiteollisuus	kone- ja metalliala	Jussi Horelli	–
Palvelualan klusteri	liiketalous turvallisuusala	Matti Kymäläinen Jari Sisso	Turvatiimi Oyj ja Linnan Vartijat Oy –

Kehittämisteemaksi HUIPUT KEHIIN -tiimi nosti erityisesti Taitaja-toiminnan kautta tapahtuvan huippuosaajan tukemisen. Hyriassa ei ole ollut yhteisesti organisoitua ammattitaitokilpailuihin valmistavaa toimintaa, joten sen puute nosti tämän tavoitteen tärkeäksi. Taitaja-toiminta on kirjattu oppilaitoksen strategiaan ja sen juurruttaminen ja näkyväksi tekeminen myös opettajien opetukseen tukee projektin toteuttamista.

Projektin aikana järjestettiin yhteisiä koulutus- ja kehittämistapaamisia sekä alakohtaisia tapaamisia. Projektin toimintasuunnitelma oli joustava ja sitä oli mahdollisuus kehittää ja muokata tarpeen mukaan. Yhtenä yhteisten tapaamisten tavoitteena olikin toimintasuunnitelman tarkennus, ja mahdollisten muutosten tekeminen. Toisena tavoitteena oli syventää Hyriian tiimin yhteisesti valitsemaa teemaa huippuosaajan tukemiseksi eli Taitaja-toiminnan kehittäminen Hyriassa.

TAULUKKO 4. Mallien toteutukset ja aikataulu, Case Hyria.

Ala Klusteri	Sosiaali- ja terveysala Hyvinvointi-klusteri	Turvallisuusala Palvelualan klusteri	Liiketalous Palvelualan klusteri	Metalli Elektronikka – koneerakennus ja prosessiteollisuus
Lähtiö-tilanne Syksy 2012	Info liittyen taitajavalmennukseen/ Suunnitelma tavoitteista Valmennuksen vuosikello ja rekrytointi Info AMK-opinnoista ja sopiminen Laurean kanssa	Neuvottelut Lahri2014 Taitajatapalutuman näytösajin toteutuksesta Opiskelijoiden rekrytointi Opetuksen suunnittelu Työelämäyhteistyö kumppaneiden mukaan saaminen	Taitajavalmennus/ vuosikello Yritysyhteistyön kehittäminen/ lahjoikkaiden työssäoppimis- paikat	Yritysyhteistyön kehittäminen huippuja tukemaan
Kevät 2013	1) Semifinaalit ja niihin valmistautuminen 2) Materiaalin valmistus, esim. Video 3) Yritysyhteistyön kehittäminen 4) AMK-opintojen suorittamismahdollisuus 5) Turvallisuusalan opinnot Uhkafilanteiden hallinta suorittamisen mahdollisuus 6) Ohjaustoiminnan kehittäminen 7) Opintoavustajan palkkaaminen	1) Valmistautuminen kilpailutoiminnan aloittamiseen/ opiskelijoiden mukaan saaminen 2) Materiaalin valmistus, esim. Video 3) Opettajien mukaan saaminen 4) Työelämäyhteistyön kehittäminen 5) Alojen välinen yhteistyö	Semifinaalit/	-----
Syksy 2013	1) Semifinaaliin valmistautuminen 2) Taitajatoiminta osaksi perusopetusta ja työelämäyhteistyön vahvistaminen 3) AMK-opintojen suorittamismahdollisuus 4) Innovatiivisuusmittarin avulla prosessin tarkastelu ja kehittäminen	1) Valmentautumisen syventäminen ja taitajatoiminnan kehittäminen osaksi opetusta 2) Opettajien motivointi taitajatoimintaan 3) Neuvottelut Laurean kanssa alkavat liittyen AMK-opintojen suorittamiseen 4) Innovatiivisuusmittarin avulla prosessin tarkastelu ja jatkokehittäminen	Innovatiivisuusmittari täyttämisen ja prosessin tarkastelu	-----
Kevät 2014	1) Semifinaaleihin osallistuminen 2) AMK- polun suorittamisen jatkumo 3) Turvallisuusalan opintojen suorittamismahdollisuus	1) Valmistautuminen Taitajakilpailuihin, opiskelijat itse valitsevat osallistujan 2) Opetuksen toteutuksen jatkaminen kilpailutoiminnan näkökulmasta		

Mallien testaus

Toimintasuunnitelman toteuttamista tukevat menetelmät toteutuivat erinomaisesti sosiaali- ja terveysalalla sekä turvallisuusalalla. Molemmat alat lähtivät kehittämään toimintaansa alueelle, joka oli vierasta ja ennen kokeilematonta. Molemmilla aloilla näkyy selvästi se, miten tärkeää verkostoituminen kehittämisen alla olevan suunnitelman toteuttamisessa on. Hyvin ylläpidetyt suhteet toisen oppilaitoksen tai työelämän kanssa edesauttavat ideoiden toteutumista. Samoin tiimityö hankkeessa toimijoiden kesken tuo tulosta.

Mallien testaus sosiaali- ja terveysalalla

Sosiaali- ja terveysalalla testaukseen osallistuivat sekä Taitaja-toiminnan juurruttamiseen valikoituneet opiskelijat että ammattikorkeakouluopintoja (AMK-opintoja) osana perustutkinto-opintoja (lähihoitaja) suorittavat opiskelijat. Taitajakilpailujen semifinaaleihin projektin aikana valmistautuneet lähihoitajaopiskelijat olivat ensimmäiset Taitaja-kilpailuihin osallistujat Hyrian sosiaali- ja terveysalalta.

Taitajakilpailuihin osallistumisen lisäksi toinen testaus oli AMK-opintojen suorittamismahdollisuus lähihoitajaopintojen aikana. Tämä malli mahdollistui siten, että Hyrian opettaja oli ollut työelämävaihdossa ammattikorkeakoulussa ja verkostoitunut sinä aikana. Näiden kontaktien kautta suunniteltiin yhdessä sitä, mikä opintokokonaisuus parhaiten syventää lähihoitajaopiskelijoiden osaamista. Toimijoiden yhdessä päätettävän tutkinnon osan toteuttaminen voitiin aloittaa keväällä 2013.

Vielä yksi verkostoitumisen tema, joka on kehittynyt hankkeen aikana sosiaali- ja terveysalan sekä turvallisuusalan kesken: projektin aikainen yhteistyö on avannut lisää mahdollisuuksia lähihoitajaopiskelijoille hyödyntää turvallisuusalan osaamista. Sosiaali- ja terveysalan opiskelijoilla on nyt mahdollisuus valita turvallisuusalan opinnoista Uhkatilanteiden hallinta -niminen kokonaisuus. Sisällöltään se sopii erinomaisesti lähihoitajan muuttuvaan työhön.

Mallien testaus turvallisuusalalla

Turvallisuusalan testaajat etenevät Taitaja-polkua pitkin kohti kansallisia ammattitaitokilpailuja, Lahti2014 Taitaja-tapahtumaa. Halukkaat opiskelijat ovat voineet valita kilpailutoiminnan osaksi yksilöllistä opintopolkua. Osallistuessaan kilpailuihin valmistaviin harjoituksiin he samalla suorittavat tutkintoonsa sisältyviä vapaasti valittavia opintoja. Lisäksi he saavat mahdollisuuden – kuten he itse asian ilmaisivat – ”harjoitella tehtäviä, joita ei muuten ole mahdollista suorittaa”.

Testaajina toimivat myös opettajat ja työelämän edustaja. Nämä edellä mainitut ovat myös kehittäneet omaa osaamistaan tämän projektin aikana. Opettaja on tutustunut Taitaja-toimintaan sekä verkostoitunut Taitaja-toiminnan kautta. Työelämän edustaja on vastaavasti kehittänyt omaa ammattitaitoaan esimerkiksi näyttötutkintomestarikoulutuksen kautta ja toimimalla oppilaitoksessa opettajan sijaisena.

Turvallisuusala on myös lähtenyt kehittämään mahdollisuuksia suorittaa AMK-opintoja osana turvallisuusalan tutkintoa. Neuvottelut ammattikorkeakoulu Laurean kanssa ovat alkaneet syksyllä 2013.

7.3.2 Saimaan ammattiopisto Sampo

Alueelliset ja alakohtaiset toimintasuunnitelmat

Etelä-Karjalan ammattioppilaitos, Ekamo, on monialainen koulutuksenjärjestäjä, joka tarjoaa nuorille koulutusta yli 20 ammatillisessa perustutkinnossa seitsemällä eri koulutuslalla. Opiskelijoita on yhteensä noin 3000 kolmella eri paikkakunnalla: Lappeenrannassa, Imatralla ja Ruokolahdella. Ammatillista aikuiskoulutusta tarjoava Etelä-Karjalan aikuisopisto Aktiva ja Ekamo yhdistyivät 1.8.2013 samaksi organisaatioksi, jonka nimi on Saimaan ammattiopisto Sampo.

Ekamon HUIPUT KEHIIN -tiimi koostui viidestä alakohtaisesta ryhmästä. Mukana olivat kone- ja metalliala (koneenasennus ja kunnossapito), sähkö- ja automaatiotekniikka (automaatioasentajan pt), autoala (ajoneuvoasentajan pt), elintarvikeala (leipuri-kondiittorin pt) sekä sosiaali- ja terveysala (lähihoitajan pt). Huippuosaajan opintopolkujen kehittämistyössä erilaisista alakohtaisista lähtökohdista käsin olivat mukana alojen opettajien, opinto-ohjaajien ja hallintohenkilökunnan lisäksi Saimia ammattikorkeakoulu, aikuisopisto Aktiva sekä Fazer-makeiset Oy ja Leipomo Toivonen Oy. Hankkeen yhteyshenkilö Ekamossa oli Anna-Liisa Pekkanen ja tiimivetäjä HAMKissa Riitta-Liisa Hakkarainen.

Alakohtaiset toimintasuunnitelmat HUIPUT KEHIIN -projektia aloitettaessa rakentuivat seuraavien teemojen ympärille:

- ✓ Sähkö- ja automaatioalan Taitaja-valmennuksen vuosikellon kehittäminen ja opintopolkujen henkilökohtaistamisen käytänteet
- ✓ Kone- ja metallialan Taitaja-valmennuksen prosessi ja vertaisoppimisen periaatteet
- ✓ Autoalan Huiput esiin -toimintamalli eli työssäoppimisen, ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien (jatkossa atto-aineet) integroinnin ja opetussuunnitelman eriyttämismahdollisuuksien hyödyntäminen

- ✓ Elintarvikealalla kondiittorin ammattitutkinnon osan suorittaminen osana leipuri-kondiittori -perustutkintoa
- ✓ Sosiaali- ja terveysalan lähihoitajan perustutkinto-opintojen tunnistaminen osana ammattikorkeakoulututkintoa.

Alueelliset ja klusterikohtaiset yhteistyömallit

Taitaja-toiminnalla on Ekamon kone- ja metallialalla pitkät perinteet ja valmennukseen sitoutunut henkilökunta. Alan tavoitteet hankkeessa liittyivätkin hyvien Taitaja-valmennuskäytänteiden tuottaman hiljaisen tiedon keräämiseen. Koulutuksessa on pitkään toteutettu toiminta- ja kilpailukulttuuria, joka tähtää ryhmien tehokkaampaan oppimiseen vertaisoppimisen avulla. Käytännössä vertaisoppiminen tarkoittaa sitä, että ylempien vuosikurssien opiskelijat tai taidoissaan pitemmälle ehtineet opettavat perustaitoja vasta opiskelun aloittaneille. Taitojen karttuessa aloittelevasta oppijasta tulee puolestaan uusi vasta-alkajien perehdyttäjä. Opetukseen saadaan näin mukaan yhteistoiminnallisuutta ja vertaisoppimisen kulttuuri siirtyy vuosiluokalta toiselle luonnollisena osana kone- ja metalliosaston opetusta. Kierro ryhmäyttää kaikki opiskelijat suureksi oppimistiimiksi, jossa myös opettajat oppivat.

Varsinainen kilpailuihin valmentautuminen kone- ja metallialalla tapahtuu pääasiassa osana normaalia opetusta kilpailutehtävien kaltaisia töitä tehden. Koulutuksen Taitaja-toiminnan ympärille rakentuu monipuolinen verkostoitumisen ja työelämäyhteistyön palapeli. Verkostoituminen alan yritysten, entisten oppilaiden, muiden ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulun ja yliopiston, tutkintotoimikuntien ja erilaisten rahoittajatahojen kanssa on ensiarvoisen tärkeää kilpailutoiminnan ylläpitämisen ja kehittämisen kannalta. Verkostoja hyödynnetään aktiivisesti mm. niin, että opiskelijat toimivat työpaikoilla ja työelämästä tulee ammattiosajia oppilaitokseen.

Sähkö- ja automaatiotekniikan alalla hankkeen tavoitteeksi asetettiin sähköalan Taitaja-valmennuksen vuosikellon kehittäminen eli valmennusprosessin aikatauluttaminen ja systematisointi sekä opintopolkujen henkilökohtaistaminen. Tarve lähtökohtien tarkasteluun syntyi opettajien havainnosta, että alan huippuosaaminen korreloi tyypillisesti matemaattisen lahjakkuuden kanssa. Usein kaksoistutkinnon suorittajat ovat samalla myös ammatillisia huippuosaajia, sillä hyvät opiskeluvälmiudet, oma-aloitteisuus, itseohjautuvuus ja motivaatio helpottavat teoreettisten opintojen yhdistämistä ammatilliseen suunnitteluosaamiseen ja kädentaitoihin. Sähköalan kilpailu- ja valmennustoiminta on valjastettu opiskelijoiden ammatillisen osaamisen kehittämiseen. Tavoitteena ei ole kilpailla vain kilpailemisen vuoksi, vaan ennen kaikkea paremman osaamisen ja ammattitaidon kehittämiseksi, jotta opiskelijalla olisi valmiuksia saada hyvä työpaikka tai päästä jatko-opintoihin.

HUIPUT KEHIIN -projektin aikana kehitettiin ja mallinnettiin alalle valmennuksen vuosikello, jonka mukaisesti toiminta alkaa aloittaneille opiske-

lijoille suunnatun tiedotuksen jälkeen heti elo-syyskuussa mekatronikkalajiin semifinaaleihin ilmoittautumisen myötä. Semifinaaliin valmentautuminen alkaa loka-tammikuussa, jolloin pyritään kasvattamaan opiskelijan motivaatiota oman osaamisen kehittämiseen treenaamiseen avulla. Semifinaalista finaaliin päässeiden valmennus alkaa tammikuussa, jolloin finaaliin päässeiden valmentamisen lisäksi on tärkeää motivoida semifinaaleissa karsiutuneita yrittämään uudestaan tulevissa kisoissa. Valmennuksessa tehdään tällöin tilannearvio ja mietitään yhdessä opiskelijan kanssa karsiutumisen syitä sekä panostetaan siihen, että kipinä aloittaa harjoittelu uudestaan tulevia semifinaaleja varten syttyisi. Finaaleihin valmentautuminen päättyy keväisiin Taitaja-kilpailuihin. Sähköalan opinnoissa hyödynnetään vertaisvalmennusta, jossa kilpailuissa jo olleet opiskelijat treenaavat uusia kilpailijoita varsinkin ennen tärkeitä kilpailuja.

KUVA 3. Sähköalan Taitaja-valmennuksen vuosikello, Case Sampo.

Autoalan koulutuksessa tavoitteeksi asetettiin sellaisen yhteisen oppimiskulttuurin luominen, että työn ja oppimisen tuloksena olisi mahdollisimman laadukasta työskentelyjälkeä. Tavoitteeseen pyrittiin alakohtaisen opetussuunnitelman eriyttämismahdollisuuksia hyödyntäen sekä ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osia (atto-aineita) ja ammattiopintoja integroimalla.

Hankkeen puitteissa suunniteltiin syksyllä 2012 aloitettavaksi kaksi ryhmää käsittävä pilottikoulutus, jossa 1. vuoden opiskelijat tekevät sesonkitöitä rengasliikkeissä oppilaitoksen laajennetun työsaliopetuksen lisäksi. Yksilömenestyjien sijaan tavoitteena oli tuottaa työelämään ”tasaista laatua” eli paljon hyviä ammattiosaajia, jotka osaavat toimia työssäoppimispaikoissa, ovat

oppivaisia ja omaavat oikean asenteen pystyäkseen sitoutumaan työpaikkaan. Tavoitteena oli myös kehittää yhdessä yritysten kanssa käytänne, jossa hyvin toteutuneen työssäoppimisjakson tuloksena opiskelijalla olisi mahdollisuus päästä yrityksen ”kummiopiskelijaksi” eli saada sieltä useampia työssäoppimistilaisuuksia ja mahdollisesti myös työllistyä samaan paikkaan opintojen jälkeen.

Pilottikoulutuksessa atto-aineiden integrointi autoalan opetussuunnitelmaan oli tarkoitus tapahtua niin, että osa atto-aineista (matematiikka, fysiikka, kemia, alakohtainen ympäristötieto sekä tieto- ja viestintätekniikka, joita mallissa kutsutaan nimellä ammatto-aineet) opetettaisiin alakohtaisesti autoalan ammattiopettajien toimesta. Etuna on, että integrointi suoraan opiskeltavaan alaan kehittää opiskelijan ymmärrystä oppiaineen merkityksestä ja sisällöistä ammatin kannalta. Atto- ja ammatillisten aineiden yhdistäminen edesauttaa opiskelijan käytännön osaamisen kehittymistä, koska teorian ja käytännön yhdistäminen on luontevaa työsalityöskentelyn yhteydessä. Muut atto-aineet (kielet, liikunta, taide ja kulttuuri, yhteiskunta-, yritys- ja työelämä-tieto sekä vapaasti ja pakollisesti valittavat) opetetaan erikseen. Pilottikoelun aloitettiin toiveikkaasti, mutta organisaatioiden yhdistymisestä johtuneet muospaineet vaikeuttivat sen läpivientiä hankkeen aikana.

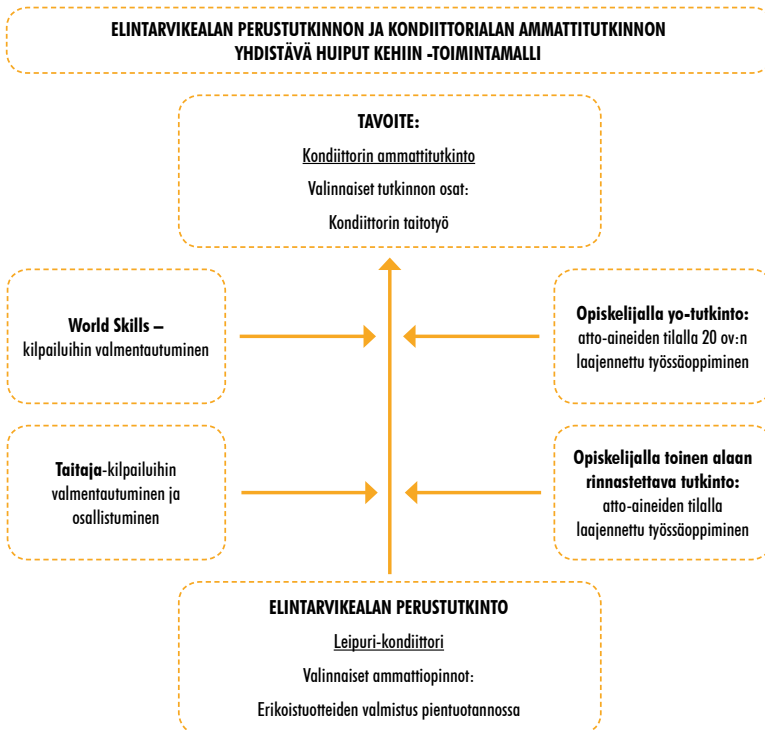
TAULUKKO 5. Suunnitelma ammatto- ja atto-aineiden jaksottumisesta autoalan opinnoissa.

	1. jakso	2. jakso	3. jakso	4. jakso
1. vuosi	- 24 vt ammatto (8 ov) - 6 vt atto (2 ov)	- 30 vt ammatto (10 ov)	- 21 vt ammatto (7 ov) - 9 vt atto (3 ov)	- 30 vt ammatto (10 ov)
2. vuosi	- 24 vt ammatto (8 ov) - 6 vt atto (2 ov)	- 33 vt ammatto (11 ov)	- 21 vt ammatto (7 ov) - 9 vt atto (3 ov)	- 27 TO (9 ov)
3. vuosi raskas	- 24 vt ammasuun (8 ov) - 6 vt atto/vv (2 ov)	- 27 TO (9 ov)	- 21 vt ammasuun (7 ov) - 9vt atto/vv (3 ov)	- 33 vt ammasuun (11 ov)
3. vuosi kevyt	- 24 vt ammasuun (8 ov) - 6 vt atto/vv (2 ov)	- 21 vt ammasuun (7 ov) - 9vt atto/vv (3 ov)	- 27 TO (9 ov)	- 33 vt ammasuun (11ov)

Elintarvikealalla tutkittiin HUIPUT KEHIIN -projektin puitteissa mahdollisuuksia leipuri-kondiittorin perustutkinnon ja kondiittorin ammattitutkinnon yhdistämiseen niin, että konditoria-alan huippuosaajan opintopolkua syvennetään lisäämällä leipuri-kondiittorin perustutkintoon valinnaisia tutkimononisia kondiittorin ammattitutkinnosta laajennettua työssäoppimista sekä Taitaja, EuroSkills ja WorldSkills -kisoihin valmennusta hyödyntäen.

Toimintamallissa molemmille kouluasteille sisällöltään samantyyppiset valinnaiset opintokokonaisuudet ovat Kondiittorin taitotyö (at) ja Erikoistuotteiden valmistus pientuotannossa (pt). Opiskelija voi suorittaa Kondiittorin taitotyön tutkinnonosan näyttönä Taitaja, EuroSkills tai WorldSkills-kilpailujen semifinaaleissa. Valmentautuminen kisoihin tapahtuu yhteistyössä työelämäkumppanin kanssa jatkettuna työssäoppimisen käytäntöä noudattaen. Opintopolun hyötynä on, että opiskelija saa yhtä aikaa sekä perustutkinnon tutkintotodistuksen että näyttötodistuksen (osatodistuksen) ammattitutkinnon osasta. Lahjakkaalle opiskelijalle rakennetaan näin jo perusopintojen aikana korkeampaa ammattitaitoa ja laajennetaan osaamisalaa.

Aikuisopiskelijat saadaan puolestaan suorittamaan helpommin esimerkiksi oppisopimuksella ammattitutkinnon ja/tai erikoisammattitutkinnon muut osat, jolloin työskentely työnjohto- tai esimiestehtävissä helpottuu. Lisäksi vastavuoroinen malli mahdollistaa aikuisopiskelijan opintokokonaisuusvalinnat elintarvikealan opetustarjonnasta. Samoin opiskelija, jolla on elintarvikealan rinnakkaistutkinto (esim. kokki), voi suorittaa osatutkintoja kondiittorin ammattitutkinnosta. Näin voidaan yhdistää aikuiskoulutuksen ja ammatillisen perusopetuksen resurssit ja tarjota koulutuspaketteja elintarvikealan muille ammattilaisille.

KUVA 4. Elintarvikealan perustutkinnon ja kondiittorialan ammattitutkinnon yhdistävä malli.

Sosiaali- ja terveystieteiden koulutuksen tavoitteet projektissa liittyivät lähihoitajan perustutkinto-opintojen tunnustamiseen ammattikorkeakoulututkinnossa (AMK-tutkinnot) valinnaisten opintojaksojen ja hyväksilukujen kautta. Kysymykseksi nousi, millaisia sosiaali- ja terveystieteiden perustutkinnon opetus-sisältöjä voidaan tunnustaa osaksi AMK-opintoja, ja mitkä AMK-tutkinnon osat tai opintojaksot sairaanhoitajan, terveydenhoitajan tai fysioterapeutin opintoihin Saimia-ammattikorkeakoulussa tähtäävän lähihoitajaopiskelijan olisi mahdollista suorittaa valinnaisina opintoina jo perustutkinnon aikana. Yhteistyömahdollisuuksien kartoittaminen ammattikorkeakoulun kanssa tähtäsi siihen, että opiskelija voisi hyötyä perustutkinnon jälkeisissä korkeakouluopinnoissa opintoajan lyhenemisestä tunnustamisen tai hyväksilukujen kautta.

Toistaiseksi sosiaali- ja terveystieteiden opintojen saumatonta jatkumoa samalla paikkakunnalla ilman päällekkäisyyksiä on estänyt aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen (AHOT) -käytänteiden puuttuminen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelmissa. Hoitotyön koulutusohjelmassa alkoi hankkeen aikana osaamisen tunnustamiseen liittyvä valtakunnallinen näyttökoe-prosessi, jossa ideana on, että teoriakokeen ja case-muotoisen harjoitustehtävän avulla opiskelija voisi osoittaa hyväksiluettavan opintojakson sisällön ja tavoitteiden osalta aikaisemmissa opinnoissa ja työssäoppimisessa hankitun osaamisensa. Prosessilla on tarkoitus lyhentää läpimenoaikoja ja nostaa läpäisyastetta. Nämä ovat tärkeitä koulutuksen tehokkuuden indikaattoreita myös korkeakouluopinnoissa, joten molemmilla koulutusasteilla on aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisen osalta yhteinen intressi. Hankkeen aikana saavutettiin tilanne, jossa ammatillisen perusopetuksen ja ammattikorkeakouluopetuksen näkemykset lähenivät toisiaan ja mahdollisuudet opintojen AHOT-järjestelyihin tulevaisuudessa ovat entistä näkyvämpiä.

Taitaja-polku

Ekamossa on kehitetty kansallisten ja kansainvälisten ammattitaitokilpailuiden puitteissa ammatillisen huipputaiteen valmennusta yli 10 vuoden ajan aina siitä lähtien, kun oppilaitos isännöi vuoden 2002 Taitaja-kilpailuja Lappeenrannassa. Tältä ajalta on peräisin ammattitaitokilpailuihin vakiintunut Taitajien taitaja -tunnustus-palkinto, joka on käytössä Taitaja-kilpailuissa koko Suomessa. Idea palkinnosta kehitettiin alun perin Ekamossa Lappeenrannan kilpailuita varten.

Ammattitaitokilpailuihin valmentamisen ja valmentautumisen tavat vaihtelevat eri koulutusaloilla, kuten hankkeen aikana tehtyjen henkilöhaastatteluiden ja yhteisten workshoppien aikana kävi ilmi, mutta yhteinen piirre ekamolaisessa huipputaiteen pedagogiikassa on ollut, että mahdollisuuksia ja tilaisuuksia kehittyä ammatilliseksi huipputaiteeksi joko kilpailemalla tai niihin liittyvissä esivalmistelutehtävissä tarjotaan kaikille kiinnostuneille. Ammattitaitokilpailuihin liittyvällä toiminnalla parannetaan kaikkien opiskeli-

joiden oppimisen edellytyksiä ja nostaa ammatillisen osaamisen tasoa. Amatilliseen huippuosaamiseen tähtäävän kilpailutoiminnan tukena Ekamossa on toiminut opetushenkilökunnasta koostuva Taitaja-tiimi, jonka tehtävänä on kehittää kilpailuihin liittyvää valmennusta, ylläpitää toiminnan jatkuvuutta ja siirtää eteenpäin niin kilpailijoiden kuin valmentajienkin kokemuksia uusien huippuosaajien ammatillisen kasvun tukemiseksi.

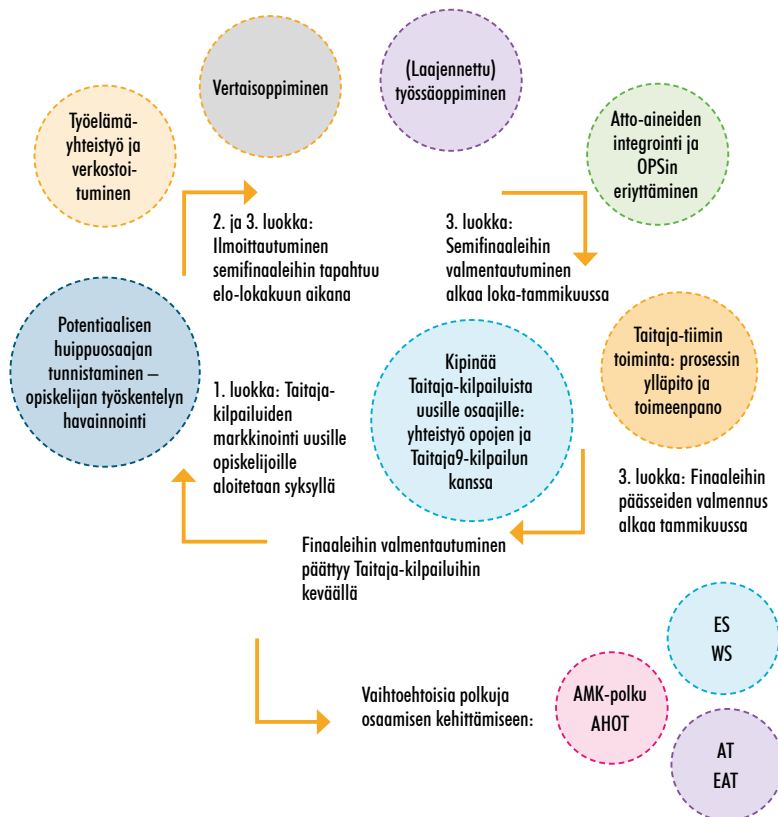
Ekamossa 25.4.2013 pidetyssä HUIPUT KEHIIN -seminaarissa teemana olivat huippuosaajan ominaisuudet ja tunnistaminen sekä innovatiivisen toimintaympäristön rakentaminen huippuosaajan opintopolkujen tukemiseksi. Professori Kari Korpelaisen alustuksen pohjalta alakohtaisten toimintamallien kehittämistyötä jatkettiin työryhmissä. Iltapäivän workshopin tuloksena oli, että kukin alakohtainen toimintamalli-idea sisälsi piirteitä, joita yhdistämällä olisi mahdollista luoda pohja koko organisaation kattavan huippuosaamisen tunnistamisen, valmentamisen ja kilpailutoiminnan käytänteiden kehittämiseksi ja yhtenäistämiseksi. Näin ammuttiin lähtölaukaus Taitajan opintopolut Saimaan ammattiopisto Samossa -toimintamallille, jossa yhdistyvät Taitaja-kilpailuihin valmentautumisen vuosikelloajattelu, valmennuksen aikaisempaa yhtenäisemmät toimintatavat ja huippuosaajan monipuoliset opintopolut. Keskeinen toimija yhtenäismallissa on edellä mainittu Taitaja-tiimi, jonka vastuulla on organisaatiota koskevan prosessin vuosittainen toimeenpano ja ylläpito. Taitajan opintopolut -toimintamalli kehitettiin loppuun syksyn 2013 aikana HUIPUT KEHIIN -tiimin yhteistyönä.

Ensimmäisenä opiskelusyksynä tapahtuvaan potentiaalisen huippuosaajan tunnistamisen käytänteiden kehittäminen organisaatiossa on myös yksi kehittyvän prosessin kulmakivistä. Taitaja-tiimi on kehittämisen generaattori, joka yhdessä Sampon pedagogisen kehittämiss ryhmän kanssa vastaa mallin käytänteiden jatkokehittämisestä ja toimintamallin jalkauttamisesta organisaatioon sekä järjestää vuosikellon rytmissä yhteisiä tapaamisia Taitaja-valmennukseen ja huippuosaamiseen liittyen.

Amatillisen osaamisen kehittymisen mahdollistajia Taitajan opintopoluilla ovat eri koulutusaloilla kehitetyt hyvät käytänteet, joita pyritään benchmarkkaamaan ja jatkokehittämään organisaation sisällä alakohtaiset lähtökohdat huomioiden. Näitä ovat mm. kone- ja metallialalta periytyvä vertaisoppimisen kulttuuri, autoalalla ideoitu atto- ja ammattiaineiden integrointi sekä opetussuunnitelman eriyttämismahdollisuuksien hyödyntäminen henkilökohtaisessa tahdissa etenevien opiskelijoiden opinnoissa. Työelämäyhteistyö ja verkostoituminen sekä laajennettu työssäoppiminen ovat niin ikään keinoja, joilla voidaan tehostaa huippuosaamista tavoittelevien opiskelijoiden oppimisprosessia. Vaihtoehtoisia polkuja huippuosaamisen jatkokehittämiseen joko perusopintojen aikana tai niiden jälkeen tarjoavat elintarvike- ja sosiaali- ja terveysaloilla ideoidut AMK-polku aikaisemman osaamisen tunnistamismahdollisuuksineen sekä ammattitutkinnon tutkinnonosien opiskelu joustavin yhteistyöjärjestelyin aikuiskoulutuksen ja ammatillisen peruskoulutuksen kesken.

Taitajan opintopolut -mallin hyöty huippuosaajaksi kehittymisen tiellä näytetään monitahoisena niin opiskelijan kuin organisaationkin näkökulmasta. Sampon malli avaa laajemman kontekstin ja kehittämismahdollisuuksia eri koulutusajojen väliselle yhteistyölle verrattuna aikaisempaan tapaan toteuttaa kilpailutoimintaa alakohtaisesti eriytyneesti ja vaihtelevin toimintatavoin. HUIPUT KEHIIN -projektin aikana organisaation sisällä on ymmärretty paremmin Taitaja-toiminnan luonne sekä pitkäjärjestyksen työn merkitys huippuosaajiksi tähtävien kouluttamisessa. Sampon pedagogista strategiaa vielä luodaan, mutta tavoitteena on, että pedagogisen kehittämissyryhmän esityksestä huippuosaamisen edistäminen systemaattisin ja kokonaisvaltaisesti organisoiduin toimenpitein tulee olemaan osa Sampon strategiaa ja toimintaa.

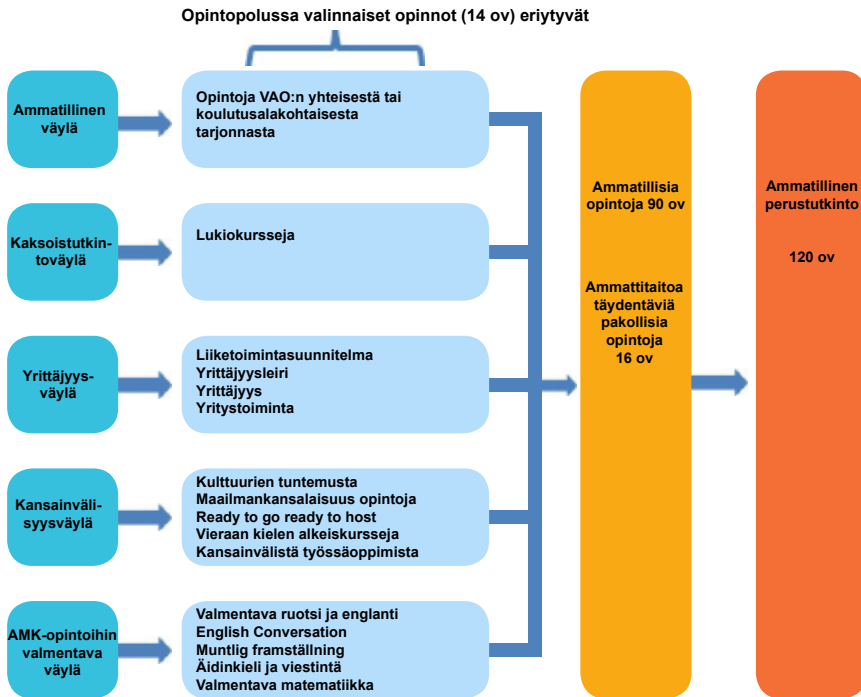
Uutta Opintopolut-mallia voidaan hyödyntää myös opetussuunnitelmatyössä ja opetussuunnitelman henkilökohtaistamisessa (HOPS-työ). Mallissa kehitettyjä toimintaperiaatteita sekä opiskelu- ja ohjauskäytänteitä voidaan hyödyntää opiskelijakohtaisesti riippuen siitä, mitkä opiskelijan omat tavoitteet tai intressit ovat. Malli mahdollistaa myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen entistä paremmin. Taitajapolku on jo kirjattu yhtenä mahdollisena opintopolkuna mukaan Sampon uuteen henkilökohtaistamissuunnitelmaan (HOPS-suunnitelma), jonka täysimittainen käyttöönotto ajoittuu syksyyn 2014.

KUVA 5. Ammatillisen osaamisen kehittämisen mahdollistajia Taitaja-polulla, Case Sampo.

7.3.3 Vaasan ammattiopisto

Vaasan seudulta HUIPUT KEHIIN -projektiin osallistuvivat seuraavat klusterit ja alat: Elektroniikka-, koneenrakennus- ja prosessiteollisuusklusterista Energia-ala sekä Kone- ja metalliala; Rakennettu ympäristö -klusterista, Rakennusala. Huippuosaamista kehittävien toimintamallien kehitystyö perustui Vaasan ammattiopiston opintoväyliin.

KUVA 6. Opintoväylät Vaasan ammattiopistossa.

HUIPUT KEHIIN -projektiin puitteissa kehitettiin erityisesti kansainvälisyysväylää, laajennettua työssäoppimisen sovelluksia sekä ammattikorkeakouluopintoihin (AMK-opintoihin) valmentavaa väylää myös potentiaalisille huippuosaajille sekä kaksoistutkintojen suorittajille soveltuviksi.

KUVA 7. Vaasan ammattiopistossa opiskeleva työssäoppija kansainvälisessä seurassa. Kuva: Olli Karppi.

Energia-ala

Opiskelija lähtee ulkomaille työssäoppimaan jakson 1 puolelta välissä. Ryhmällä on teoriaopintoja jaksossa 1 ja 2. Hän suorittaa lukion matematiikan kurssit itsenäisesti. Ammatilliset opinnot hän suorittaa laajennettuna työssäoppimisena.

KUVA 8. Ulkomailla tapahtuvan työssäoppimisen ajoittuminen automaatioasentajan perustutkinnossa Vaasan ammattiopistossa. Kuva: Vaasan ammattiopisto.

Karpin malli

Karpin malliksi nimetyn, potentiaalisille huippuosaajille suunnatun kansainvälisen opintopolun ja toimintamallin kehittäjäkumppaneina ovat Vaasan ammattiopiston lisäksi toimineet Wärtsilä Oyj Abp ja Vaasa Engineering Oy (VEO). Kyseessä on usean eri toimijan kanssa toteutettava kansainvälinen yhteistyö, jonka osana toteutuu lahjakkuuden moninaisuuden tunnistaminen ja tukeminen sekä uusien joustavien opiskelumallien kehittäminen työssäoppimisjaksolla ulkomailla opiskeleville. Näin on saatu kehitettyä toimintatapa, joka soveltuu esimerkiksi myös kaksoistutkintoa suorittaville. Mallin kehittäminen perustuu jo vuonna 2005 alkaneeseen yhteistyöhön. Mallin kehittäminen kuvattuna PowerPoint-videotallenteena, joka on katsottavissa sosiaalisen median kanavilla <http://bit.ly/HuiputKehiinFace> ja <http://bit.ly/HuiputKehiinYoutube>.

Kone- ja metalliala

Malli on leviämässä myös muille Elektroniikka-, koneenrakennus- ja prosessiteollisuus-klusterin aloille Vaasan ammattiopistossa. Klusterissa on koekeltu myös ammattikorkeakoulu-yhteistyötä siten, että perustutkinto-opiskelijat ovat voineet osana opintojaan suorittaa ammattikorkeakouluopintoja. Vastavuoroisesti ammattikorkeakoulussa opiskelevat ovat voineet harjoitella käytännön taitoja Vaasan ammattiopistossa. Lisäksi kone- ja metallialalla on rakenteilla oppimisympäristö, joka tarjoaa aiempaa joustavammat mahdollisuuden perustutkinto-ammattitutkinto-yhteistyölle. Kaiken kaikkiaan Vaasan ammattiopiston metalliala on satsannut sellaisen työsalinympäristön rakentamiseen, jossa pystytään vastaamaan tämän päivän työelämän vaatimuksiin ja tarjoamaan huippuosaamisen kehittymisen mahdollistava oppimisympäristö.

KUVA 9. Anssi Koskimies esittelee kone- ja metallialan oppimisympäristöjä Vaasan ammattiopistossa. Kuva: Tuomas Eerola.

KUVAUS VAASAN AMMATTIOPISTON AMMATTIKORKEAKOULU (AMK) -VÄYLÄSTÄ KONE- JA METALLIALALLA

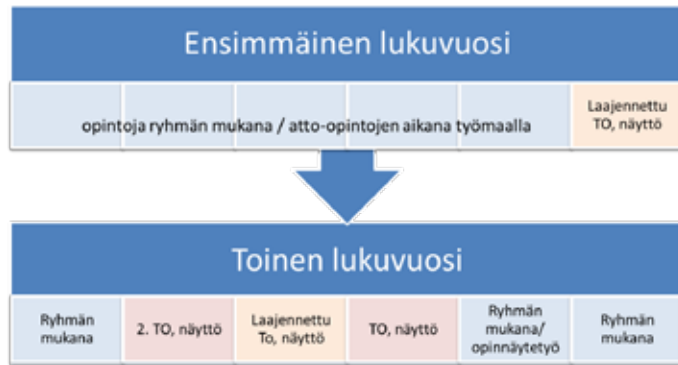
Vaasan koulutusmalli mahdollistaa jouhevan opiskelupolun ammattiopistosta ammattikorkeakouluun ja edelleen yliopistoon. Vaasan ammattiopistossa (VAO) opiskelija voi valita halutessaan amk-väylän. Siinä olevat opinnot koostuvat kielistä ja matematiikasta. Opiskelijoiden määrä tekniikan amk-väylällä on keskimäärin ollut 20kpl. Käytännössä VAO:n opiskelija on voinut valita sovitut opintojaksot ammattikorkeakoulusta (VAMK), suorittaa ne siellä jotka hyväksytään ammattiopiston opinnoissa. Lisäksi VAMK:ssa on toteutettu opintoja kuten Robotiikka sekä Konepajatekniset mittaukset ihan omana ryhmänä VAO:n tekniikan opiskelijoille. VAMK:n lukiopohjaiset opiskelijat vastaavasti käyvät VAO:lla opiskelemissa lastuavaa työstöä sekä sähkötekniikan sisäasennusharjoituksia. Lisäksi VAMK:n kustannuksella on VAO:n kaikille halukaille opiskelijoille pidetty valmentavan matematiikan kurssi. Kurssin hyväksyttävästi suorittaneet saavat myöhemmin hyväksilukea 2 opintopistettä VAMK:ssa.

Saavutetut tulokset

Kaikkein pisimmällä ristiinopiskelussa mennään konealalla joka toimii samalla suunnannäyttäjänä. Hyvässä kehitysvaiheessa ollaan myös rakennus- ja sähkötekniikassa. Pitkässä juoksussa ammattikorkeakoulu säästää kone- ja laiteinvestoinneissa. Oppilaitokset jo käyttävät samoja CAD ohjelmia joista on suora jatkumo VAMK:ssa. Samaa yhtenäistämistä tehdään pitkällä tähtäimellä muillakin sektoreilla kuten ohjelmoitavat logiikat. Opintojen sisältöä on opettajien yhteistyöllä muokattu siten että siellä jo saa valmiuksia ammattikorkeakouluopintoihin.

Rakennusala

Rakennusosalalla potentiaalisille huippuosaajille suunnattujen joustavien opintopolkujen kehittäminen keskittyi laajennetun työssäoppisen sisällyttämiseen henkilökohtaisiin opiskelusuunnitelmiin.

KUVA 10. Opiskeluajan lyhentäminen, ylioppilas, rakennusala (80 ov), Vaasan ammattiopistossa.
Kuva: Vaasan ammattiopisto.

Tapausesimerkki rakennusalan joustavasta opintopolusta:

RAKENNUSALAN OPISKELIJA, CASE YLIOPPILAS L.

Ylioppilas L. aloitti syksyllä 2012 rakennusalan opinnot peruskoulupohjaisissa rakennusalan opinnoissa. Opiskelijalle tunnustettiin aikaisemmasta osaamisesta 40 ov. Ryhmänohjaaja havaitsi heti alussa, että kyseinen opiskelija on hyvin oma-aloitteinen ja oppii nopeasti. Ylioppilalle L. laadittiin henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, johon sisällytettiin laajennettua työssäoppimista. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma sisälsi myös suunnitelma siitä, miten hän saa mahdollisimman tiiviisti suoritettua rakennusalan opinnot.

- Muun ryhmän opiskellessa ammattitaitoa täydentäviä tutkinnon osia (atto-aineet) ylioppilas L. teki koulun työmaalla opetussuunnitelman mukaisia opintoja eteenpäin.

Alla yksityiskohtaisempi suunnitelma, ammatillisia aineita 80ov :

Ensimmäinen opiskeluvuosi

1. jakso. normaalisti perustustyöt
2. jakso teki 1. 2-luokan opiskelijoiden kanssa runkotöitä
3. jakso teki 1. 2-luokan opiskelijoiden kanssa runkotöitä, vesikatto ja julkisivu
4. jakso teki 1. 2-luokan opiskelijoiden kanssa runkotöitä, sisävalmistusvaiheen työt
5. jakso teki 1. 2-luokan opiskelijoiden kanssa runkotöitä
6. Laajennettu työssäoppiminen, jossa 2-luokan työssäoppimista 6vkoa (perustustyöt, näyttö tehty)

Toinen opiskeluvuosi

1. jakso normaalisti sisävalmistusvaiheen työt, korjausrakentaminen
2. jakso työssäoppiminen, 3. vuoden osuudesta 6vkoa (korjausrakentaminen, runkotyöt, julkisivu, katto, korjaus, näyttö)
3. jakso työssäoppiminen 3-vuoden osuus. (sisävalmistusvaiheen työt) + opinnäyte jakso työssäoppiminen
4. jakso työssäoppiminen normaalisti 2- luokan mukana. 6 vkoa. sisävalmistusvaiheen näyttö.
5. jakso normaalisti
6. jakso normaalisti, sisävalmistustyöt.

Opiskelija valmistuu 31.5.2014.

7.3.4 WinNova

Länsirannikon Koulutus Oy WinNovasta HUIPUT KEHIIN -projektiin osallistuivat laboratorioala, hotelli-, ravintola-, catering- ja matkailuala sekä rakennusala. Seuraavassa on kuvaus kehitetyistä toimintamalleista aloittain.

Klusteri: Elektroniikka, koneenrakennus ja prosessiteollisuus

Ala: Laboratorioala

Kolmannes työelämässä -malli

Potentiaaliselle huippuosaajalle suunnattu, laajennetun työssäoppimisen opintopolku on kehitetty Outotec (Finland) Oy:n ja WinNovan yhteistyönä. Kehitetyn yhteistyömallin nimi on Kolmannes työelämässä. Kyseessä on 2 + 1 -mallin sovellus, jossa kolmivuotisista opinnoista noin vuosi opiskellaan työpaikalla. Mallissa keskeistä on oppilaitoksen ja yrityksen yhteistyö opiskelijoiden rekrytointivaiheesta ja alan vetovoiman edistämisestä aina opiskelijoiden työllistymiseen asti. Laajennettu työssäoppiminen toteutuu tavalla, jossa joustavasti opiskellaan sekä työpaikalla että oppilaitoksessa pitäen huolta tutkinnon perusteiden toteutumisesta. Malli on tarkemmin kuvattu videona ja se on jo leviämässä muihinkin yrityksiin, joiden kanssa WinNovan laboratorioala tekee yhteistyötä. Mallin kuvaus englanninkielisin tekstein löytyy yhteisöpalvelu YouTubesta, <http://bit.ly/HuiputKehiinYoutube>. Videon nimi on Towards Excellence in Vocational Skills, 2+1 Study Path.

Klusteri: Palvelu

Ala: Hotelli-, ravintola-, catering- ja matkailuala

Joustavat opintopolut marata-alalla

HUIPUT KEHIIN -projektissa joustavien opintopolkujen kehittämiseen ovat osallistuneet Länsirannikon Koulutus Oy, WinNova, Ravintola GOTO Oy, Finnlines Oy sekä Kristina Cruises Oy.

- * Tavoitteena on luoda yksilöllisiä etenemispolkuja ns. poikkeuksellisen menestyksellä opiskelijoille.
- * Ei varsinaista vuosittain monistettavaa toimintamallia tai opiskelupolkua.
- * Lähtökohtana huomioida opiskelijan omat tarpeet ja yhdistää ne työelämän tarpeiden kanssa.
- * Luoda oppilaitoksen toimesta edellytykset opiskelijan nopealle etenemiselle sekä edesauttaa ammatillista kehittymistä aidoissa, vastuullisissa työtehtävissä.
- * Edellyttää oppilaitokselta ja ohjaavilta opettajilta joustavuutta ja nopeaa reagoimista muuttuvissa tilanteissa.

KUVA 11. Mallin Joustavat opintopolut marata-alalla keskeiset periaatteet.

Toimintatavassa laadukkaat työssäoppimispaikat ovat olennaisia. Piilevä lahjakkuus voi tulla esiin työpaikalla – koulussa hyvät eivät välttämättä ole hyviä työpaikalla. Innostus kehittää omaa osaamistaan kohti huippua voi herätä, kun pääsee huippukeittiöön huippukokin ohjaukseen. Paineensietokyky tulee parhaiten esiin keittiössä työpaikalla.

Laivayhtiöt ovat olleet hyviä yhteistyökumppaneita oppilaitokselle tarjoten opiskelijoille haasteellisen ja mahdollisuuksia täynnä olevan oppimisympäristön (joista Länsirannikolla on ollut pulaa). HUIPUT KEHIIN -projekti on kehittänyt jo olemassa olevaa yhteistyötä: on kehitetty erityisesti lahjakkaiden opiskelijoiden ohjausta ja pyritty joustavasti vastaamaan yritysten rekrytointitarpeeseen.

Klusteri: Rakennettu ympäristö

Ala: Rakennusala

Talonrakennus – Viiden nollan visio

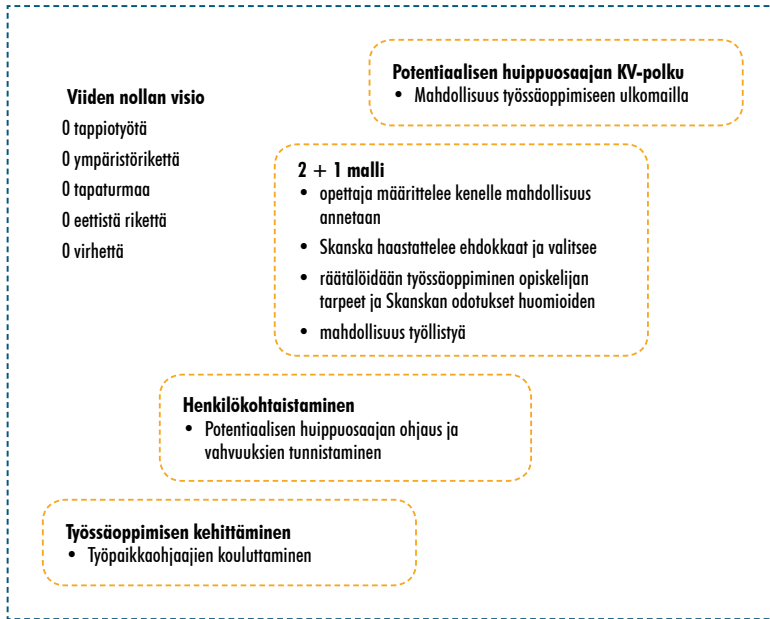
Joustavien opinto- ja urapolkujen kehittäminen potentiaalisille rakennusalan huippuosaajille perustuu Skanska Talonrakennus Oy:n ja WinNovan yhteistyöhön. WinNovan arvoina ovat turvallisuus ja ihmisläheisyys. Skanskalla on puolestaan viiden nollan visio: 0 tappiotyötä, 0 ympäristörikettä, 0 tapaturmaa, 0 eettistä rikettä, 0 virhettä. Tälle visiolle rakentuu Skanskan ja WinNovan yhteistyö, jonka muotoja ovat:

- ✓ Työelämäjaksen jäsenyys
- ✓ Työssäoppiminen, kohteita muun muassa
 - TVO vierailukeskus 2005
 - Prisma Rauma 2006
 - Kaunisjärven palvelutalo 2011
 - Useat eri kerrostalotyömaat Porissa ja Raumalla
 - Porin Puuvilla 2013
- ✓ Taitaja-semifinaalit
- ✓ HUIPUT KEHIIN -projekti
- ✓ Talonrakennusalan ennakkointikamari.

KUVA 12. Kolmannes työelämässä -yhteistyömalli palkittiin innovatiivisimpana HUIPUT KEHIIN -toimintamallina. Kuvassa Matti Santala ja Taru Saarenmaa Outotec (Finland) Oy:n testilaboratoriossa Porissa.

HUIPUT KEHIIN -projektissa on kehitetty yhteistyömallia, joka mahdollistaa huippuosaajan opinto- ja urapolun. Mallin kehittäminen jatkuu projektin päättymisen jälkeenkin.

KUVA 13. Huippuosaajan opintopolku, Case Skanska Talonrakennus Oy & WinNova rakennusala.

7.4 Koulutustilaisuudet

Hankesuunnitelman mukaisesti HUIPUT KEHIIN -projekti järjesti mukana olevilla alueilla koulutustilaisuuksia, joiden tarkoituksena oli tukea projektissa mukana olevia aloja ja alueita projektin tulosten alueellisessa levittämis- ja juurrutustyössä.

7.5 Innovatiivisuusmittari

HUIPUT KEHIIN -projektissa tuotettiin alueellisten yhteistyömallien ja opintopolkujen innovatiivisuuden arvioimiseksi ja jatkokehittämisen työkaluksi mittari, joka perustuu prof. Kari Korpelaisen teoreettiseen malliin Innovatiivisuuden olemus. Projektin ohjausryhmä valitsi HUIPUT KEHIIN -arviointitiimin esityksestä kyseisen mallin kehitettävän mittarin teoreettiseksi perustaksi. Mittarin kehitystyöstä vastasi HUIPUT KEHIIN -arviointitiimi, mutta sen kehittämiseen osallistuivat myös kaikki alueelliset HUIPUT KEHIIN -tiimit.

Mittarilla mitataan, Innovatiivisuuden olemus -mallin perusteella, neljää osa-aluetta:

- ✓ Idean tai arvon tunnistaminen
- ✓ Uuden oppiminen
- ✓ Uuden tuottaminen
- ✓ Idean tai arvon jakaminen.

Innovatiivisuusmittarin testiversio valmistui keväällä 2013. Mittaria testattiin mittaamalla osa alueellisista yhteistyömalleista – alueellisten HUIPUT KEHIIN -tiimien valinnan mukaan. Palkittavien mallien valintaa varten HUIPUT KEHIIN -arviointitiimi laati mittarin teoreettiseen perustaan kytkeytyvät ja HUIPUT KEHIIN -tavoitteisiin sidoksissa olevat pisteytyskriteerit. Parhaat innovatiivisuus pisteet saaneet mallit palkittiin HUIPUT KEHIIN päätösseminaarissa 3. – 4.12.2013 Hämeenlinnassa. Edellisten lisäksi mittaria testattiin yhteistyössä INNOKOMPPI -projektin kanssa mittaamalla Turun ammattikorkeakoulun projektityöpaja-malli.

Testauksen yhteydessä mittarista kerättiin eri toimijoilta palautetta. Palautteen perusteella mittarista kehitettiin lopullinen versio. Innovatiivisuusmittari ja palkittavien mallien valinnassa käytetyt pisteytyskriteerit ovat tämän raportin liitteenä 2.

7.5.1 Palkitut mallit

Innovatiivisuusmittarilla mitattuna parhaiksi osoittautuneet HUIPUT KEHIIN -toimintamallit palkittiin Huippuvalmennuksen suur tapahtumassa Hämeenlinnassa 3. – 4.12.2013. Tapahtuma järjestettiin yhteistyössä Kilpailukykyä ja laatua ammatilliseen koulutukseen huippuosaamisella, KILTA-projektin kanssa. Tapahtuma toimi myös HUIPUT KEHIIN päätösseminaarina.

Innovatiivisimpana mallina palkittiin Outotec (Finland) Oy:n ja WinNovan yhteistyönä kehittämä Kolmannes työelämässä -malli.

KUVA 14. Innovatiivisimman HUIPUT KEHIIN -toimintamallin palkintoa vastaanottamassa Taru Saarenmaa ja Marjut Jokinen Outotec (Finland) Oy:stä sekä Eija Martikainen Länsirannikon Koulutus Oy WinNovasta.
Kuva: Niina Mero.

Muut palkitut mallit olivat:

- ✓ "Taitajatoiminta osaksi turvallisuusalan koulutusta" kehittäjinä Hyria koulutus Oy, Turvatiimi ja Linnanvartijat
- ✓ "Karpin malli (huippuosaajan kansainvälinen polku)" kehittäjinä Vaasan ammattiopisto (VAO), Wärtsilä Oyj Abp ja Vaasa Engineering Oy (VEO)
- ✓ "Taitajan opintopolut Saimaan ammattiopisto Sammossa" kehittäjinä Saimaan ammattiopisto Sampo, Saimia (AMK), Fazer-makeiset ja Leipomo Toivonen Oy.

Palkittujen mallien videokuvaukset löytyvät yhteisöpalvelu YouTubeista HUIPUT KEHIIN -soittolistan osoitteella: <http://bit.ly/HuiputKehiinYoutube>.

7.6 Huippuosaamisen kehittämistä edistävä materiaali

7.6.1 Julkaisut

Projektissa tuotettiin seuraavat huippuosaamisen kehittämistä tukevat ja projektin tuloksia levittävät julkaisut:

Tia Isokorven julkaisu "Huippuosaamisen pedagogiikka – Näkökulmia oman ammatillisen huippuosaamisen saavuttamiseksi", syyskuu 2013;

Projekti osallistui neljän artikkelin muodossa Tuomas Eerolan toimittamaan julkaisuun "Kohti ammatillista huippuosaamista" (sähköinen julkaisu) / "Towards Vocational Top Expertise" (painettu ja sähköinen julkaisu):

- ✓ Opiskelijan erityisvahvuuksien tunnistaminen ja tukeminen / Recognizing and supporting a student's special strengths
- ✓ Ammatillinen kasvu huippuosaamiseen valmentautumisessa / Professional growth as part of preparation for top expertise
- ✓ Huippuosaajia työelämän ja koulutuksen rajapinnoilla / Top experts on the interfaces of work and education
- ✓ Elinikäisen oppimisen avaintaidot huippuosaamisen tukena / How key competences for lifelong learning can support top expertise.

KUVA 15. Tia Isokorpi esittelee juuri julkaistua teostaan Huippuosaamisen pedagogiikka Huippuvalmennuksen suurtahtumassa Hämeenlinnassa 3.12.2013. Kuva: Niina Mero.

Projekti julkaisi väliraportin 1.11.2012 (sähköinen).

Projektissa tehtiin loppujulkaisu, joka esittelee projektin toteutusta ja tuloksia. Julkaisu on sekä suomeksi että englanniksi.

Projektissa on perustettu Wiki-sivusto (<http://bit.ly/HuiputKehiinWiki>), joka toimii myös materiaalipankkina. Materiaalipankissa on paitsi kaikki projektissa tuotettu materiaali myös koontilista aiemmin julkaistuista, huippuosaamisen kehittämistä tukevista materiaaleista. Wiki-sivustolla on myös blogi, jossa on nostettu esille projektin ajankohtaisia asioita sekä muita teemaan liittyviä aiheita.

Projektille on tehty oma ryhmä Facebook-yhteisöpalveluun (<http://bit.ly/HuiputKehiinFace>). Ryhmässä on käyty keskustelua huippuosaamisen teeman ympärillä muun muassa kuukauden kysymyksen muodossa. Lisäksi sivulla on tiedotettu projektin ajankohtaisista asioista sekä jaettu projektin tuoksia.

Projektille on perustettu myös oma ”soittolista” HAMK UAS tilille YouTubeen (<http://bit.ly/HuiputKehiinYoutube>). Soittolistalta löytyvät projektissa tuotetut videot.

Projektissa on tuotettu lukuisa määrä videoita. Kaikki videomateriaalit löytyvät projektin Wiki-sivustolta, HUIPUT KEHIIN Facebook-ryhmän sivuilta sekä HAMK UAS / HUIPUT KEHIIN Youtube-soittolistalta. Seuraavassa luvussa on esitetty listaus projektissa tuotetuista videoista.

7.6.2 Videomateriaalit

HUIPUT KEHIIN -projektin suunnitteluvaiheessa käydyssä keskustelussa projektin toimijat toivoivat, että projekti erityisesti tuottaisi videomuodossa olevaa materiaalia, joka olisi tietoverkkojen kautta katsottavissa. HUIPUT KEHIIN -projekti tuotti seuraavat huippuosaamisen kehittämistä tukevat videomateriaalit. Videot ovat katsottavissa edellisessä kappaleessa mainituissa sosiaalisen median yhteisöpalveluissa.

TOIMINTAMALLIEN KUVAUKSET

- ✓ Kohti ammatillista huippuosaamista: 2+1 opintopolku
- ✓ Towards Excellence in vocational skills, 2+1 study path
- ✓ AMK-polku – tie osaamisen syventämiseen
- ✓ Huippu-osaajaksi kilpailemalla – Case Ekamo
- ✓ Turvallisuusalan huipuksi ja kilpailemaan
- ✓ Karpin malli -powerpointvideo

TRAILERIT

- ✓ Kohti ammatillista huippuosaamista
- ✓ AMK-polku – tie osaamisen syventämiseen
- ✓ Huippuosaajaksi kilpailemalla – Case Ekamo
- ✓ Mikä tekee mestarin? Taitaja 2012
- ✓ Lahjakkuus – Potentiaalista voimaksi

ASiantuntijahaastattelut

- ✓ Teija Ripattila, HUIPUT KEHIIN-KILTA-yhteistyö
- ✓ Tia Isokorpi, tunnetaidot ja henkinen valmennus
- ✓ Taina Kivioja, HUIPUT KEHIIN merkitys osana ammatillista koulutusta
- ✓ Tuomas Eerola, 3-portainen sosiaalisen median hyödyntämismalli

OPETUSMATERIAALI

- ✓ Lahjakkuus – potentiaalista voimaksi

LUENTOTALLENTEET

- ✓ HUIPUT KEHIIN -valmennuspäivässä 25.9.2012 kuvatut videot:
 - Huiput työelämässä, Case Outotec (Finland) Oy
 - Alueellinen ohjaussuunnitelma lahjakkaan ohjauksen välineenä, Erja Kärnä
 - Lapin ammattiopiston yrittäjäyyskoulu – Miten menestyjiä valmennetaan? Anne Ruotsalainen

- ✓ VIP-tilaisuudessa Taitaja2012-tapahtumassa 24.4.2012 kuvatut videot:
 - Tunnelmia VIP-kierrokselta
 - Miia Sironen
 - Teemu Mikkonen
 - Markus Lintuala, ICT-academy
 - Taitaja2012-organisaation tervehdys, Pekka Kolehmainen
 - Taitaja2012 yritysysteistyö, Pekka Kolehmainen
 - Taitajat kilpailevat – koulutus kehittyi. Tuomas Eerolan aloituspuheenvuoro VIP-tilaisuudessa
 - Mikä tekee mestarin? Valmentajat ja tuomarit kertovat

- ✓ Päätösseminaarissa 3.–4.12.2013 kuvatut videot:
 - Seminaarin avaus (Riku Riihilahti ja Riittamajja Kuusela-Rantanen)
 - Hämeenlinnan kaupungin ja Hämeen ammattikorkeakoulun tervehdys (Sari Rautio ja Pertti Puusaari)
 - Yhteistyöstä voimaa (Teija Ripattila, Skills Finland ry ja Tuomas Eerola, HUIPUT KEHIIN)
 - Osuuskauppa Hämeenmaa (Henkilöstöjohtaja Susa Nikula)
 - Ruukki (HR specialist Irina Nordström)
 - Riku Riihilahti haastattelee:
 - ◇ Samppa Jaara
 - ◇ Kari Kähkönen
 - ◇ Mira Laine
 - ◇ Sara Kaloinen
 - Opiskelijoiden kokemukset joustavista opintopoluista
 - Huippuosaamisen pedagogiikka (Tia Isokorpi, lehtori)
 - WorldSkills-kilpailun kokemukset (opiskelija Antrei Hartikainen & ekspertti Marko Varjos)
 - Katsaus tulevaan kilpailutoimintaan (Tapio Kattainen, EuroSkills Tekninen delegaatti)
 - HUIPUT KEHIIN tuloksien esittely, yhteistyökumppaneiden puheenvuorot
 - ◇ Taina Kivioja
 - ◇ Mari Räcköläinen
 - ◇ Markku Pelkonen
 - ◇ Markku Vengasaho
 - ◇ Tuomas Eerola
 - Mitä hankekauden jälkeen? Koonti ryhmätyöskentelystä.
 - Ajatuksia ammatillisen koulutuksen ja huippuosaamisen kehittämisen tulevaisuudesta – ”Maailman osaavin kansa 2020”, Veijo Hintsanen, rehtori (emeritus), Hämeen ammattikorkeakoulu

7.6.3 Muut materiaalit

Projektin aikana käynnistyi myös Master of Business Administration (MBA) opinnäytetyön ” *How Finnish vocational institutes support talented students in their professional growth towards vocational excellence?*” (working title) valmistelu University of Walesille. Työ käsittelee huippuosaamisen kehittämistä suomalaisissa ammatillisissa oppilaitoksissa, kuinka lahjakkaita opiskelijoita tuetaan opiskelujen aikana ja miten huippuosaaminen näyttäytyy oppilaitoksessa.

8 Joitakin määrällisiä tuloksia

HUIPUT KEHIIN -projekti oli luonteeltaan laadullinen kehittämisprojekti. Projektilla oli kuitenkin joitakin määrällisiäkin tavoitteita. Seuraavassa taulukossa on esitelty joidenkin määrällisten tavoitteiden toteuma.

TAULUKKO 6. Määrällisten tavoitteiden toteuma.

	Tavoite	Toteuma 31.12.2013
Aluetoteutusten määrä	4	4
Aloittaneiden henkilöiden määrä	44	50
Yritysten lukumäärä	12	12
Tiedotus- ja levitystilaisuuksiin osallistuneet	1050	1470
TALOUS		
Budjetti	338 021 €	311 231,14 €
Erikseen raportoitavat	40 000 €	41 264,50 €

9 Tiedotus ja levittäminen

Projektin sisäinen ja ulkoinen tiedottaminen perustui tiedotussuunnitelmaan. Tiedotussuunnitelmaa tarkennettiin projektin edetessä. Erityisenä tavoitteena oli kehittää sosiaalisen median hyödyntämismalli sekä sisäisen että ulkoisen tiedottamisen tueksi.

9.1 Tiedotussuunnitelma

Projektin sisäisen tiedottamisen kohteena olivat projektissa mukana olevat organisaatiot, alueelliset ammattiosaamisen näyttöjen toimielimet, projektihenkilöstö, ohjausryhmä ja rahoittajat. Näille ryhmille tiedotettiin projektin etenemisestä ja vaikutuksista, lisäksi etenkin ohjausryhmälle tiedotettiin talouteen ja seurantaindikaattoreihin liittyvistä kysymyksistä.

Projektin sisäinen tiedottaminen oli jatkuvaa ja tapahtui seuraavia kanavia käyttäen:

- ✓ sähköposti
- ✓ www-sivut ja sosiaalisen median yhteisöpalvelut
- ✓ hallinnoijan ja kumppaneiden intranetit
- ✓ kokoukset ja yhteistyötapaamiset
- ✓ henkilökohtaiset kontaktit
- ✓ kohdeoppilaitokset tiedottivat projektista ammatillisille opiskelijoille normaaleja tiedotuskanaviaan hyödyntäen.

Projektin ulkoisen tiedottamisen kohderyhminä ovat koulutusorganisaatiot verkostoineen (myös muut ammatilliset opettajakorkeakoulut, ammatillisen perus-, aikuis- ja korkeakoulutuksen toimijat), opetushallinto ja elinkeinoelämän organisaatiot.

Projektin tuloksia levitettiin myös kansainvälisillä foorumeilla ja verkostoissa.

Ulkoinen tiedottaminen tapahtui seuraavia kanavia käyttäen:

- ✓ www -sivut ja -aineistot
- ✓ sosiaalinen media
- ✓ julisteet, esitteet ja muu levitysmateriaali sekä promo-tuotteet
- ✓ artikkelit (web, lehtiartikkelit, painetut ja sähköiset julkaisut)
- ✓ seminaarit ja messut (kansallinen ja kansainvälinen)
- ✓ ammatillisen opettajankoulutuksen, opinto-ohjaajien koulutuksen ja erityisopettajien koulutuksen yhteydessä (perus- ja täydennyskoulutus).

9.2 Kolmiportainen sosiaalisen median hyödyntämismalli

Ensimmäisessä vaiheessa projekti avasi www-sivut, joissa esiteltiin perustiedot hankkeesta. Myöhemmässä vaiheessa www-sivut toimivat miniportaalina sosiaalisen median ympäristöihin.

Kun alueelliset HUIPUT KEHIIN -tiimit aloittivat toimintansa, avattiin toimijoiden yhteiseksi työskentely-ympäristöksi ja tiedotuskanavaksi sekä materiaalipankiksi HUIPUT KEHIIN Wiki.

Kolmannessa vaiheessa, kun projektissa alkoi syntyä valmiita tuloksia, avattiin tulosten levittämiseksi Facebook yhteisöpalveluun HAMK HUIPUT KEHIIN -keskusteluryhmä sekä projektin oma soittolista HAMK UAS tilille yhteisöpalvelu YouTubeen.

Facebook-ryhmä, YouTube-kanava

<http://bit.ly/HuiputKehiinFace> ja <http://bit.ly/HuiputKehiinYoutube>

Yhteisöpalvelut Facebook ja YouTube toimivat laajemman levityksen kanavana.

HAMK HUIPUT KEHIIN Facebook -keskusteluryhmässä levitetään projektissa tuotetut materiaalit ja käydään yleistä keskustelua.

WIKI

<http://bit.ly/HuiputKehiinWiki>

Projekti-toimijoiden kehittämistyökalu, materiaalipankki, tiedottamis- ja levittämisympäristö.

WWW-sivut

<http://www.hamk.fi/huiputkehiin>

Miniportaali muihin kehittämis- ja levittämiskanaviin. Staattinen perustieto hankkeesta.

KUVA 16. Kolmiportainen sosiaalisen median hyödyntämismalli HUIPUT KEHIIN -projektissa.

9.3 Merkittävimmät tapahtumat

EuroSkills 2012, Spa-Francorchamps BELGIA 4. – 6. lokakuuta 2012

- HUIPUT KEHIIN -projektilla oli kilpailuissa yhteinen esittelyosasto Skills Finland ry:n ja CIMO:n kanssa. Osastolla esiteltiin projektia muun muassa huippuosaamisen ohjauksen näkökulmasta. Tapahtumassa oli kaikkiaan yli 40 000 kävijää.

WorldSkills 2013, Leipzig GERMANY 2. – 7. heinäkuuta 2013

- HUIPUT KEHIIN -projekti oli mukana opetusministeriön, Opetushallituksen, Skills Finland ry:n, CIMO:n, EduCluster Finlandin ja HAMK Skills Trainers' Academyn yhteisellä messuosastolla. Osastolla esiteltiin projektia ja sen tuloksia sekä jaettiin ”Towards Vocational Top Expertise” -julkaisua kaikkien tapahtumaan osallistuvien maiden delegaateille, tulossa olevien WorldSkills ja EuroSkills -tapahtumien isännille, kilpailulajeihin eksperteille, messutapahtumaan osallistuneiden maiden esittelyosastoille, Skills Experience-matkalle osallistuneille sekä muille messuosastolla poikeneille. Tapahtumassa oli noin 205 000 kävijää.

KUVA 17. Roll out the Talent projektia esitellään Suomen standilla WorldSkills2013-tapahtumassa Leipzigin. Kuva: Pirjo Tuominen.

Taitaja 2013, Joensuu, 14. – 16. toukokuuta 2013

- HUIPUT KEHIIN -projekti oli mukana HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun hankkeiden yhteisellä messuosastolla. Osastolla esiteltiin projektia ja sen tuloksia. Yleisötöhtävänä oli kirjoittaa paras oppimiskokemus. Vastauksista on tehty kooste jatkokehittelyä varten. Kävijämäärä tapahtumassa oli reilut 37 000.

Huippuvalmennuksen suur tapahtuma (HUIPUT KEHIIN -päättöseminaari)
Hämeenlinna, 3.–4. joulukuuta 2013

- Seminaari järjestettiin yhteistyössä Skills Finland ry:n hallinnoiman KILTA-projektin kanssa. Seminaariin osallistui noin 150–160 henkilöä. Ohjelmassa oli asiantuntija-esityksiä, toiminnallisia rasteja sekä pienemmissä ryhmissä toteutettavaa kehittämistyötä. Seminaarissa oli esillä myös HUIPUT KEHIIN -projektin tulokset sekä projektissa mukana olleiden (ohjausryhmä, aluekumppanit, mukana olleet yritykset) tahojen puheenvuorot projektin onnistumisesta.

KUVA 18. Huippuvalmennuksen suur tapahtuma järjestettiin Hämeenlinnassa 3.–4.12.2013 KILTA ja HUIPUT KEHIIN -projektien yhteistyönä. Kuvassa tapahtuman juontaja Riku Riihilahti, KILTA-hankkeen projektipäällikkö Teija Ripattila sekä HUIPUT KEHIIN -hankkeen projektipäällikkö Tuomas Eerola. Kuva: Niina Mero.

Taitaja 2012 Jyväskylä

- HUIPUT KEHIIN -projekti oli mukana HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun hankkeiden yhteisellä messuosastolla. Taitaja-tapahtuman yhteydessä järjestettiin VIP-kierros kumppanioppilaitosten edustajille sekä HUIPUT KEHIIN -seminaaritilaisuus, jossa oli mm. case-esimerkkejä oppilaitos-yritys-yhteistyöstä sekä Taitajien Taitajan 2011 haastattelu. Kävijämäärä Taitaja-tapahtumassa oli reilut 42 000.

AMK- ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivät Hämeenlinnassa
10. – 11.10.2013

- HUIPUT KEHIIN -projektilla oli tapahtumassa round table -sessio yhteistyössä Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry:n ja Turun ammattikorkeakoulun hallinnoiman INNOKOMPPI -projektin kanssa. Session teemana oli Innovatiivisuus ja siellä oli esillä mm. HUIPUT KEHIIN -projektissa kehitetty innovatiivisuusmittari. Osallistujia round table -sessiossa noin 20 henkilöä.

Ammatillisten opettajakorkeakoulujen yhteistyöpäivät Jyväskylässä
14. – 15.11.2013

- HUIPUT KEHIIN -projekti oli mukana tapahtumassa omalla sessiollaan, jossa käsiteltiin huippuosaamista ja innovatiivisuutta. Tulokset esiteltiin koko osallistujaporukalle. Osallistujamäärä noin 40 henkilöä.

HUIPUT KEHIIN -aluekumppaneiden yhteinen valmennuspäivä Mustialassa
25.9.2012

- Valmennusohjelman päätöstilaisuus, jossa mukana kaikki aluekumppanit ja osa yhteistyöhankkeista.

HUIPUT KEHIIN -workshop – Näkökulmia lahjakkaiden ohjaukseen Turengissa
17.1.2013

- Opinto-ohjaajakouluttajille suunnatun workshopissa ideoitiin ja kehitettiin käytänteitä lahjakkaiden ohjaukseen osana opinto-ohjaajakoulutusta. Workshop edisti uudenlaista innovatiivista yhteistyötä sekä toimintaverkoston ja -järjestelmien rakentamista opinto-ohjaajien koulutuksessa. Osallistujamäärä 13 henkilöä.

Projekti on ollut esillä myös monissa muissa tapahtumissa ja seminaareissa, kuten esimerkiksi Henkilöstönkehittäjien Talvipäivillä Tervakoskella 19. – 20.1.2012, Huippuvalmennuspäivillä Kuopiossa 9. – 10.2.2012, Opettajakorkeakoulujen neuvottelupäivillä (round table) Hämeenlinnassa 14.3.2012, Hanke-messuilla HAMK Ammatillisella opettajakorkeakoululla Hämeenlinnassa 28.3.2012, opettajankoulutuksessa kuten Huippuosaamiseen suuntautuva opettajankoulutusryhmä Hämeenlinnassa 29.3.2012, TaitajaPLUS-seminaarissa Hämeenlinnassa 29.3.2012, Skills-laivaseminaarissa 24. – 26.5.2012,

Elinikäinen ohjaus ammatillisessa koulutuksessa -seminaarissa Järvenpäässä 10. – 11.10.2012 sekä Huippuvalmennuspäivillä Porissa 6. – 7.9.2012.

Lisäksi järjestettiin useita valmennuspäiviä ja workshopeja aluekumppanioppilaitoksissa.

9.4 Mediajulkisuus

HUIPUT KEHIIN -projekti on näkynyt seuraavissa medioissa:

- ✓ Hämeen Sanomat, 4.12.2013: ”Joustavat opintopolut hiovat huippuosaajia” (Painettu lehti ja sähköinen lehti / Hämeen Sanomien internetsivuilla)
 - juttu Huippuvalmennuksen suurtahtumasta (HUIPUT KEHIIN päätöseminaari) 3. – 4.12.2013 Hämeenlinnassa (yhteistyössä Skills Finland ry: n KILTA-projektin kanssa)
- ✓ Satakunnan Kansa, 9.12.2013: ”WinNova palkittiin oivaltavasta yhteistyöstä yritysten kanssa” (sähköinen lehti / Satakunnan Kansan internetsivuilla)
 - WinNovan ”Kolmannes työelämässä” -yhteistoimintamalli palkittiin innovatiivisimpana mallina 3.12.2013 Huippuvalmennuksen suurtahtuman yhteydessä
- ✓ Satakunnan Kansa, 27.12.2013: ”Tee työtäs leikiten” (kansi ja sisäsivun juttu)
 - juttu Tia Isokorvesta liittyen huippuosaamiseen ja huippuosaamisen pedagogiikkaan, josta Isokorpi on myös kirjoittanut kirjan ”Huippuosaamisen pedagogiikka – Näkökulmia oman ammatillisen huippuosaamisen saavuttamiseksi” (yksi HUIPUT KEHIIN -projektin tuotoksista)
- ✓ Radio Häme, 3.12.2013: Juttu Huippuvalmennuksen suurtahtumasta 3. – 4.12.2013 sekä Tia Isokorven haastattelu ”Huippuosaamisen pedagogiikka – Näkökulmia oman ammatillisen huippuosaamisen saavuttamiseksi” -kirjan julkistamiseen liittyen
- ✓ Hämeen ammattikorkeakoulun uutiskirje, joulukuu 2013: ”Ammatillisen osaamisen asiantuntijat koolla Hämeenlinnassa”
 - juttu Huippuvalmennuksen suurtahtumasta 3. – 4.12.2013 Hämeenlinnassa

- ✓ Skills Finland ry:n internetsivut, 2.12.2013: ”KILTA- ja HUIPUT KEHIIN -hankkeet järjestävät yhteisen seminaarin joulukuussa Hämeenlinnassa” (uutinen Skills Finland ry:n sivuilla)
 - Huippuvalmennuksen suurtahtuman 3. – 4.12.2013 markkinointi
- ✓ Skills Finland ry:n uutiskirje, joulukuu 2013: ”Huippuvalmennuksen suurtahtuma Hämeenlinnassa” (sähköinen uutiskirje Skills Finland ry:n internetsivuilla + sähköpostijakelulista)
 - Huippuvalmennuksen suurtahtuman 3. – 4.12.2013 kuulumiset
- ✓ Skills Finland ry:n Skills-foorumi (keskustelukanava), marras-joulukuu 2013: ”Huippuvalmennuksen suurtahtuman 3. – 4.12.2013 markkinointi ja kuulumiset”
- ✓ Kehittämiskeskus Oy Hämeen internetsivut, marras-joulukuu 2013: ”Huippuvalmennuksen suurtahtuman 3. – 4.12.2013 markkinointi”
- ✓ HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun Facebook-sivut, koko projektin aikana
- ✓ Aluekumppaneiden omat tiedotuskanavat, koko projektin aikana, esim. WinNovan internetsivut 9.12.2013 (”WinNovan ja Outotec Finlandin yhteistyö palkittu”)
- ✓ Artelogi-julkaisuun tehty artikkeli (Tuomas Eerola ja Pirjo Tuominen) syksyllä 2013, ei ole vielä tätä kirjoitettaessa ilmestynyt.

9.5 Alueellinen ja valtakunnallinen levittäminen

Kumppanioppilaitokset ja HUIPUT KEHIIN -tiimit vastasivat tulosten levittämisestä ja juurruttamisesta omilla alueillaan. Tässä tehtävässä projektin hallinnoija tuki alueita muun muassa järjestämällä koulutustilaisuuksia ja tuottamalla materiaaleja. Valtakunnallinen ja kansainvälinen levittäminen oli pääasiassa projektin hallinnoijan, Hämeen ammattikorkeakoulun vastuulla. Yksi konkreettinen esimerkki alueellisesta juurruttamisesta ja edelleen kehittämisestä:

Taitajan opintopolut -mallin jatkokehittämiseksi on leipuri-konditööri -alalla Sampossa aloitettu Mestari-kisälli -koulutus, jonka puitteissa tarjotaan konditoria-alan huippuosaajien valmennusta EuroSkills- ja WorldSkills -kilpailuihin tähtääville opiskelijoille ja heidän valmentajilleen. Mestari-kisälli -koulutuksessa yhdistyvät ammatillisen perusopetuksen ja aikuiskoulutuksen näkökulmat huippuosaamisen kehittämiseen. Se on teemallisesti jatkumoa elintarvikealalla

ideoidulle tutkintorajat ylittävälle osaamisen kehittämisen mallille, jossa perustutkintoon kytketään osia ammattitutkinnosta.

Valtakunnallista levitystyötä tehtiin tuottamalla edellä kuvattuja huippuosaamisen kehittämistä tukevia materiaaleja ja levittämällä niitä sosiaalisen-, sähköisen- ja printtimedian keinoin sekä järjestämällä ja osallistumalla asiaa edistäviin tapahtumiin. Valtakunnallista levittämistä tehtiin yhdessä yhteistyöhankkeiden, erityisesti Skills Finland ry:n hallinnoiman KILTA-hankkeen, Turun ammattikorkeakoulun hallinnoiman INNOKOMPPI-hankkeen sekä Hämeen ammattikorkeakoulun hallinnoiman YHDESSÄ-hankkeen kanssa. Huippuosaamisen kehittämisen teemojen levittämiseksi ammatilliseen opettajakoulutukseen järjestettiin kaksi ammatillisten opettajakorkeakoulujen, Opetushallituksen, KILTA-hankkeen sekä HUIPUT KEHIIN -projektin yhteistä Workshopia. Kansainvälistä levittämistä tehtiin pääasiassa osallistumalla suuriin kansainvälisiin ammattitaitokilpailutapahtumiin, joissa oli yhdellä kertaa mahdollista laajasti tavoittaa projektin kohderyhmien edustajia.

KUVA 19. Huippuosaamisen kehittämisessä myös fyysinen hyvinvointi on tärkeää. HUIPUT KEHIIN -juomapullot toimivat mainiosti projektin tiedotusmateriaalina. Kuva: Niina Mero.

9.6 Kansainvälinen levittäminen

Kansainvälistä levitystä on toteutettu Cedefopin StudyVisit ryhmälle Hämeenlinnassa 23.5.2012, EuroSkills 2012-tapahtumassa Spa-Francorchampissa, Belgiassa 4. – 6.10.2012, WorldSkills 2013-tapahtumassa Leipzigissa 3. – 6.7.2013 sekä kazakstanilaiselle Kasipkor-rehtoriryhmälle 12.11.2013. Lisäksi nyt käsillä oleva loppuraportti ja osa muusta levitysmateriaalista on julkaistu myös englanniksi.

Listaus englanninkielisistä levitysmateriaaleista:

- ✓ Video: Towards Excellence in vocational skills, 2+1 study path
- ✓ Esite: Roll out the Talent

- ✓ Julkaisut: Neljä artikkelilla Tuomas Eerolan toimittamassa ”Towards Vocational Top Expertise” julkaisussa (painettu ja sähköinen julkaisu):
 - Recognizing and supporting a student’s special strengths
 - Professional growth as part of preparation for top expertise
 - Top experts on the interfaces of work and education
 - How key competences for lifelong learning can support top expertise
- ✓ Loppuraportti
- ✓ Opinnäytetyö: University of Wales / Master of Business Administration (MBA) lopputyö *“How Finnish vocational institutes support talented students in their professional growth towards vocational excellence?”* (working title).

9.7 Workshopit

Hankesuunnitelman mukaisesti HUIPUT KEHIIN -projekti järjesti kaksi workshopia, joiden tavoitteena oli levittää huippuosaamisen kehittämisen teemoja valtakunnallisesti erityisesti ammatilliseen opettajankoulutukseen, ammatillisten erityisopettajien koulutukseen ja opinto-ohjaajien koulutukseen. Ammatillisten opettajakorkeakoulujen, KILTA-hankkeen, Opetushallituksen ja HUIPUT KEHIIN -projektin yhteinen workshop järjestettiin Turengissa 17.1.2013. Toinen workshop järjestettiin ammatillisten opettajakorkeakoulujen yhteistyöpäivien yhteydessä Jyväskylässä 14. – 15.11.2013.

9.8 Yhteistyö muiden hankkeiden kanssa

Kilpailukykyä ja laatua ammatilliseen koulutukseen huippuosaamisella, KILTA

Skills Finland ry:n hallinnoiman Kilpailukykyä ja laatua ammatilliseen koulutukseen huippuosaamisella, KILTA-hankkeen tavoitteena on parantaa ammatillisen koulutuksen laatua ja kilpailukykyä edistämällä opettajien ja työpaikkaohjaajien osaamista sekä heidän valmiuksiaan kouluttaa huippuosajia.

KILTA-hankkeen kanssa HUIPUT KEHIIN on toiminut jatkuvassa yhteistyössä: muun muassa on tehty levitysyhteistyötä. Kummankin hankkeen projektipäälliköt ovat ristiin projektien ohjausryhmän jäsenenä. Vuoden 2013 loppulla laadittiin levitystyön tehostamiseksi yhteinen hankesuunnitelma nimeltään Ihanuutta2014-kiertue, mutta hankeidea ei saanut tällä erää rahoitusta.

Ammatillinen koulutus työelämän innovaatioiden edistäjäksi

Ammattiosaamisen kehittämissyhteistyksen, AMKE ry:n, hallinnoimassa Ammatillinen koulutus työelämän innovaatioiden edistäjäksi -hankkeessa kehitetään koulutuksen järjestäjien innovaatiokäytänteitä ja -rakenteita, työtekijöiden innovaatiokyvykkyyttä ja innovaatiopedagogista osaamista sekä uusia, innovatiivisia koulutuspalveluita. AMKE ry:stä Pirkko Takatalo on HUIPUT KEHIIN arviointitiimin jäsen.

Innovaatiokompetenssien mittaaminen, INNOKOMPPI

Julkisen koulutusjärjestelmän pitää tuottaa työmarkkinoille osaajia, jotka kykenevät aktiivisesti osallistumaan eri organisaatioiden innovaatioprosesseihin. Sekä julkisella, yksityisellä että kolmannella sektorilla tarvitaan jatkuvasti uudistuksia, jotka voivat olla joko pieniä parannuksia olemassa oleviin tuotteisiin, palveluihin tai käytäntöihin tai kokonaan uusia innovaatioita. Ammattikorkeakoulujen osalta tämä edellyttää teemaan liittyen

- ✓ nykyistä tehokkaampia opetus- ja oppimismenetelmiä ja
- ✓ työkaluja eri opetus- ja oppimismenetelmien tehokkuuden arviointiin.

INNOKOMPPI – vastaa haasteisiin tuottamalla oppilaitosten käyttöön menetelmiä, joilla voidaan aiempaa paremmin todentaa eri pedagogisten toimintatapojen vaikuttavuutta innovaatiovalmiuksien kasvattamisessa. Uusien menetelmien avulla voidaan jatkossa kohdistaa koulutukseen varatut resurssit toimintaan, jotka parhaiten tuottavat työmarkkinoiden tarvitsemää innovaatio-osaamista.

HUIPUT KEHIIN on tehnyt INNOKOMPIN kanssa levittämisyhteistyötä. Lisäksi on tehty yhteistyötä kummassakin projektissa kehitettävien mittareiden testauksen osalta.

YHDESSÄ

YHDESSÄ-projektissa kehitetään ammatillisten toisen asteen oppilaitosten henkilöstön ja heidän sidosryhmiensä pedagogisia taitoja, ohjausosaamista ja moniammatillista yhteistyötä sekä luodaan uusia toimintamalleja ja työmuotoja oppilaitoksiin. Tavoitteena on edistää ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoiden osallisuutta ja sitoutumista opintoihin sekä vähentää opintojen keskeyttämistä ja ehkäistä koulutuksellista syrjäytymistä.

HUIPUT KEHIIN on tuottanut materiaaleja yhteistyössä YHDESSÄ-projektin kanssa.

HAMK Skills Trainers' Academy

HAMK Skills Trainers' Academyn perustehtävänä on ammatillisen huippuosaamisen edistäminen koulutuksen ja tutkimuksen keinoin. Academyn toiminta on myös osa ammattitaitokilpailujen laadunvarmistusta. HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu hallinnoi sekä HUIPUT KEHIIN -projektia että HAMK Skills Trainers' Academyä. Molemmilla hankkeilla on huippuosaamisen kehittämistä edistäviä tavoitteita ja toiminnot tukevat toisiaan.

Huippuosaamista oppisopimuskoulutuksella -hankeverkosto

Hankeverkoston yhden osahankkeen, Oppisopimuskoulutuksen hyödyntäminen huippuosaamisen kehittämisessä, edustajat Koulutuskeskus Salpauskun Aikuiskoulutus ja työelämäpalveluista vierailivat yhteistyöpalaverissa Hämeenlinnassa 20.8.2012. Lisäksi huippuosaamista oppisopimuskoulutuksella -hankeverkosto osallistui yhteiseen Huippuvalmennuksen suurtaapahtumaan Hämeenlinnassa 3.–4.12.2013.

Huippuosaamiseen suuntautuva opettajankoulutusryhmä

HAMK Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa toteutettiin vuosien 2011–2012 kuluessa huippuosaamisen kehittämiseen suuntautuva ammatillinen opettajankoulutus. Ryhmän toteutuksesta saatuja kokemuksia hyödynnettiin levitettäessä HUIPUT KEHIIN -projektin teemoja ammatilliseen opettajankoulutukseen.

Lapin ammattiopiston Yrittäjyyskoulu

Lapin ammattiopiston Yrittäjyyskoulussa tarjotaan yritystoimintaa suunnitteleville (perustutkinto, ammattitutkinto, erikoisammattitutkinto) opiskelijoille mahdollisuus rakentaa omaa yrittäjyysuunnitelmaansa asiantuntevan valmentajatiimin ohjauksessa. Perustutkinnoissa valmennus rakentuu 10 ov yrittäjyys ja 10 ov yritystoiminta tutkinnon osien ympärille. Ammattitutkinnoissa valmennus rakentuu pääsääntöisesti valinnaisten yrittäjyyteen liittyvien tutkinnon osien ympärille.

Yrittäjyyskoulusta ja sen levittämishankkeesta saatuja kokemuksia on hyödynnetty HUIPUT KEHIIN -tiimeille järjestetyssä valmennuksessa.

10 Arviointi

Arvioinnin tarkoituksena on toisaalta arvioida projektin tavoitteiden toteutumista ja toisaalta projektin toiminnan laatua. Projektin vaikuttavuutta arvioidaan siltä osin kuin se projektin toteutusaikana on mahdollista. Projektin arvioinnista vastasi HUIPUT KEHIIN -arviointitiimi, jonka kokoonpano on esitelty edellä luvussa 5.2. Projektin arviointi perustui hankesuunnitelman mukaiseen ja ohjausryhmän arviointitiimin esityksestä tarkentamaan arviointisuunnitelmaan. Palautetta on lisäksi saatu sosiaalisen median kanavien kautta.

TAULUKKO 7. HUIPUT KEHIIN arviointisuunnitelma.

Toimenpide	2012	2013	2014	Huom.
HUIPUT KEHIIN arviointitiimi				
Perustaminen	x			Ohjausryhmä nimessä arviointitiimin 12.6.2012
Arviointisuunnitelman tarkentaminen	x			Arviointitiimi tarkentaa arviointisuunnitelman 24.8.2012
Innovatiivisuussmittarin kehitys	x	x		Yhteistyössä Ammatillinen koulutus työelämän innovaatioiden edistäjäksi, AMK ry
Ohjausryhmä arvioi jatkuvasti hankkeen edistymistä	x	x	x	Innovaatiokompetenssin mittaaminen, Turun amk.
Hallinnoija seuraa jatkuvasti hankkeen edistymistä	x	x	x	
Projektin yhteisvaikuttavuus		x	x	EILTA -projektin ja muiden yhteistyöprojektien kanssa arvioidaan yhteisvaikuttavuutta
Palautteet				
HUIPUT KEHIIN tiimein perehdytys	x			Palautelomake, palaute kerätty Mustialassa, 25.9.2012
Alueelliset koulutuslaitokset		x		Palautelomake
Projektin toimintaan osallistuneet		x		Webropol -kysely
Ammattien opiskelulle suunnattu kysely		x		(Webropol -kysely) Palaute kerätään innovatiivisuussmittarin testauksen yhteydessä
Alueellista ammatillisen peruskoulutuksen toimielimiltä pyydetään arvioiva lausunto		x		Kirjallinen 30.1.2014 mennessä
Seurantatiedot				
Seurantareportit	x	x	x	Palauteaan (EURA-järjestelmään rahoittajan ohjeiden mukaisesti)
Rahoittajan edellyttämät vuosi- ja loppuraportit	x	x	x	Rahoittajan ohjeiden mukaan
Raportointi				
Jatkuva raportointitiedon kerääminen	x	x	x	Kerätään jatkuvasti HUIPUT KEHIIN -wiisiin
Välireportit	x			Julkaitaan sähköisessä muodossa
Loppuraportit			x	Julkaitaan sekä sähköisessä että painetussa muodossa suomeksi ja englanniksi
Innovatiivisuussmittari				
Kehitetyt toimintatavat pisteytetään mittarilla		x		Parhaat palkitaan päätöseminaarissa

Hanketoimijoille tehdyn Webropol-kyselyn ja ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelusta ja toteuttamisesta vastaavilta alueellisilta toimielimiltä pyydettyjen lausuntojen lopulliset tulokset eivät ole vielä tätä raporttia kirjoitettaessa käytettävissä. Nämä tulokset raportoidaan Euroopan unionin rakennerahastojen hallintajärjestelmään, Eura 2007-järjestelmään, tallennettavassa loppuraportissa projektin päättyttyä. Alustavien tulosten mukaan näyttää siltä, että toimijoiden välisen yhteistyön osalta hankehallinnoijaa ja projektin

muita toimijoita pidetään hyvinä yhteistyökumppaneina, mutta organisaatioiden sisäistä yhteistyötä olisi pitänyt olla enemmän. Projektin johtamiseen ja tavoitteisiin näytetään myös oltavan tyytyväisiä – erityisen korkeat pisteet saa mahdollisuus antaa palautetta ja vaikuttaa hankkeen etenemiseen. Alustavien tulosten valossa näyttää siltä, että tiedotus ja viestintä oli muutoin onnistunutta, mutta Wikin käytössä hankkeen sähköisenä työtilana olisi ollut parantamisen varaa. Henkilökohtainen hyöty hankkeesta kuten myös yhteistyön edistäminen näyttää asettuvan viisiportaisella asteikolla pistearvojen 3 ja 4 välille. Opintopolkumallien videotallenteisiin ollaan erittäin tyytyväisiä, mistä esimerkkeinä seuraavat suorat lainaukset palautteista:

”Loistavia! Selkeitä ja hyviä esimerkkejä, joista on helppo ottaa mallia.”

”Olivat parasta antia hankkeesta!”

”Opintopolkujen kehittyminen oli omasta mielestäni hankkeen paras tulos.”

Mielipiteet innovatiivisuusmittarista näyttävät hajaantuvan voimakkaasti.

Tähänastisen arviointitiedon perusteella projektin toteutusmalli on toimiva. Alueellisiin HUIPUT KEHIIN -tiimeihin muodostui eri alojen ja eri organisaatioiden rajapintoja, mikä edisti uusien ideoiden kehittelyä ja hyvien käytänteiden leviämistä. Innostunutta ilmapiiriä kuvaa erään Outotec (Finland) Oy:n edustajan kommentti: *”yksi innostavimmista hankkeista, joissa olen mukana ollut”*.

Projekti on saavuttanut määrälliset tavoitteensa ja saavuttaa myös keskeiset laadulliset tavoitteensa. Projekti on edistänyt huippuosaamisen kehittämistä projektiin osallistuneilla alueilla ja osaltaan parantanut tutkintojärjestelmän kokonaistoimivuutta nuorten, potentiaalisten huippuosaajien kouluttamisen näkökulmasta. Projekti on tuottanut runsaasti huippuosaamisen kehittämistä tukevaa materiaalia sekä tehnyt aktiivista ja sosiaalista mediaa hyödyntävää levitystyötä koko valtakunnan alueelle ja osin myös kansainvälisesti. Projekti on saavuttanut synergiaetuja yhteistyöstä toisten projektien kanssa – erityisesti KILTA-hankkeen ja innovatiivisten toimintaympäristöjen kehittämisen osalta INNOKOMPPI-hankkeen kanssa.

HUIPUT KEHIIN -projekti kehitti innovatiivisuusmittarin, joka testauksen perusteella on toimiva työkalu ammatillisen koulutuksen ja työelämän yhteistyömallien innovatiivisuuden arviointiin sekä mallien jatko kehittämiseen.

Huippuosaamisen kehittämisen teemat ovat juurtuneet osaksi Hämeen ammattikorkeakoulussa tapahtuvaa ammatillista opettajankoulutusta, erityisopettajien koulutusta ja opinto-ohjaajien koulutusta sekä opettajien täydennyskoulutusta. Huippuosaamisen teemoja on aktiivisesti levitetty myös muihin ammatillista opettajankoulutusta tarjoaviin ammattikorkeakouluihin.

11 Projektin vaikutukset

Alueelliset, klusterikohtaiset yhteistyöverkostot ja hyvät käytänteet jäävät elämään ja niitä kehitetään edelleen projektin jälkeen. Vastuu kehittämistyöstä projektin jälkeen on alueellisilla kohdeoppilaitoksilla. Levitystyön tuloksena malleja voidaan soveltaa muillakin alueilla ja muissa klustereissa. HUIPUT KEHIIN -tiimien perehdytys- ja valmennusohjelma on hyödynnettävissä jatkossakin perehdytettäessä alueellisia yhteistyöverkostoja huippuosaamisen tunnistamiseen ja kehittämiseen.

Projektissa kehitetty innovatiivisuusmittari on kaikkien ammatillisen osaamisen kehittäjien sovellettavissa. Huippuosaamisen kehittämisen teemat on levitetty ammatilliseen opettajankoulutukseen, ammatillisten opinto-ohjaajien koulutukseen sekä ammatillisten erityisopettajien koulutukseen. Projektin tuloksia on mahdollista hyödyntää myös Opetushallituksen rahoittamassa opetustoimen henkilöstökoulutuksessa.

Innovatiivisuusmittarin testaustulosten perusteella seuraavat rakenteelliset ja toiminnalliset muutokset ovat nähtävissä:

- ✓ ammatillisen opettajan työn muutos: verkostotyö, yritys yhteistyö, yksilöllinen ohjaus ja lahjakkuuksien tunnistaminen, opintojen alkuvaiheen ohjaus, opintojen ohjauksesta uraohjaukseen
- ✓ oppilaitostasojen rajat ylittävä yhteistyö ja opintopolut: ammattikorkeakoulun ja toisen asteen oppilaitoksen yhteistyö, juoheva siirtyminen toiselta asteelta korkeakouluopintoihin
- ✓ yrityksen osallistuminen alan vetovoiman edistämiseen sekä opintojen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin: kustannustehokkaat ja toimivat laajennetun työssäoppimisen mallit
- ✓ joustavat opintopolut: erityisiä vahvuuksia omaavien opiskelijoiden näkeminen ”erityisopiskelijoina” ja myönteinen suhtautuminen huippuosaamisen kehittämiseen.

12 Raportointi

Vuosiraportit 2011–2013 on tallennettu Euroopan unionin rakennerahastojen hallintajärjestelmään (Eura 2007 -järjestelmä). Projektin toimintaa ja toteutusta on voinut seurata avoimessa HUIPUT KEHIIN Wikissä ja sosiaalisessa mediassa. Projektin väliraportti julkaistiin sähköisenä 1.11.2012. Nyt käsillä oleva loppuraportti julkaistaan sekä sähköisenä että painettuna suomeksi ja englanniksi käännettynä. Projektin kansallisen päärahoittajan edellyttämät seurantaraportit on tallennettu Eura 2007 -järjestelmään. Myös päärahoittajan edellyttämä määrämuotoinen projektin loppuraportti tallennetaan Eura 2007 -järjestelmään.

13 Yhteenveto projektin tuloksista, hyvistä käytänteistä ja jatkokehittämistarpeista

HUIPUT KEHIIN -projektin tavoitteeksi asetettiin ammatillista huippuosaamista kehittävien, alueellisten ja klusterikohtaisten yhteistyöverkostojen ja innovatiivisten yhteistoimintamallien luominen. Toisaalta projektin tavoitteena oli vahvistaa jo olemassa olevia ammatillisen koulutuksen ja työelämän yhteistyöverkostoja, ja suunnata niiden toimintaa huomioimaan myös potentiaalisten huippuosaajien erityistarpeet.

Projekti saavutti määrälliset tavoitteensa. Huippuosaamisen kehittymisen mahdollistavia toimintamalleja kehitettiin neljällä maantieteellisellä alueella: Hyvinkää-Riihimäki, Imatra-Lappeenranta, Pori-Rauma sekä Vaasan seutu. Kullakin alueella toimiva ammatillinen oppilaitos valitsi hankkeeseen osallistuvat 3–4 klusteria (alaa) sekä kutsui jäsenet projektissa perustettuun alueelliseen HUIPUT KEHIIN -tiimiin. HUIPUT KEHIIN -tiimi toimi alueellisen kehittämistoiminnan moottorina sekä tulosten levittäjänä ja juurruttajana. Alueellisten tiimien kokoonpano perustui oletukseen, jonka mukaan eri alojen ja eri organisaatioiden rajapinnoilla syntyy uudenlaista innovatiivista toimintaa. HUIPUT KEHIIN -tiimit osallistuivat projektissa kehitettyyn ja toteutettuun huippuosaamisen kehittämiseen perehdyttävään valmennusohjelmaan.

KUVA 20. HUIPUT KEHIIN -tiimit valmennuspäivässä Mustialassa 25.9.2012. Kuva: Niina Mero.

Projekti tuotti alueellisia ja alakohtaisia toimintamalleja huippuosaamisen tunnistamiseksi sekä opinto- ja urapolkujen tukemiseksi. Mallit ovat tyypiltään erilaisia laajennetun työssäoppimisen sovelluksia, ammattikorkeakoulupolkuja, kansainvälisyyspolkuja sekä Taitaja-polkuja. Nämä mallit ja toimitatavat ovat hyödynnettävissä myös muissa klustereissa ja muilla alueilla kansallisesti ja kansainvälisestikin. Toimintamallien kehittäminen perustui paitsi projektin yhteisiin tavoitteisiin myös alueellisiin ja alakohtaisiin, projektin alussa laadittuihin kehittämissuunnitelmiin. Uudet toimintamallit on osin kuvattu tässä käsillä olevassa raportissa (luku 7.3) – osin videoina, jotka ovat avoimesti katsottavissa sosiaalisen median kanavilla: <http://bit.ly/HuiputKehiinFace> ja <http://bit.ly/HuiputKehiinYoutube>.

HUIPUT KEHIIN -projekti tuotti alueellisten yhteistyömallien ja opintopolkujen innovatiivisuuden arvioimiseksi ja jatkokehittämisen työkaluksi mittarin, joka perustuu professori Kari Korpelaisen teoreettiseen malliin Innovatiivisuuden olemus. Mittari testattiin mittaamalla osa alueellisista yhteistoimintamalleista. Innovatiivisuusmittarilla mitattuna parhaiksi osoittautuneet HUIPUT KEHIIN -toimintamallit palkittiin Huippuvalmennuksen suur-tapahtumassa Hämeenlinnassa 3. – 4.12.2013.

Projekti tuotti huippuosaamisen kehittämistä edistäviä materiaaleja: sekä painettuja ja sähköisiä tekstimateriaaleja että runsaasti videomateriaaleja. Osa materiaaleista julkaistiin myös englanniksi. Materiaalit ovat kaikkien vapaasti katsottavissa ja hyödynnettävissä edellä mainituilla sosiaalisen median kanavilla.

Toteutusta ja tulosten levittämistä tukemaan projektissa kehitettiin kolmiportainen sosiaalisen median hyödyntämismallin. Synergiaetujen saavuttamiseksi projekti teki myös tiivistä yhteistyötä useiden, samansuuntaisia tavoitteita omaavien projektien kanssa.

Kumppanioppilaitokset ja HUIPUT KEHIIN -tiimit vastasivat tulosten levittämisestä ja juurruttamisesta omilla alueillaan. Tässä tehtävässä projektin hallinnoija, Hämeen ammattikorkeakoulu, tuki alueita muun muassa järjestämällä koulutustilaisuuksia ja tuottamalla materiaaleja. Valtakunnallinen ja kansainvälinen levittäminen oli pääasiassa projektin hallinnoijan vastuulla. Levittämistyötä tehtiin sosiaalisen median kanavilla, esittein, järjestämällä tapahtumia ja workshoppeja sekä osallistumalla merkittäviin kansallisiin ja kansainvälisiin huippuosaamisen kehittämistä edistäviin tapahtumiin.

Alueelliset, klusterikohtaiset yhteistyöverkostot ja hyvät käytänteet jäävät elämään ja niitä kehitetään edelleen projektin jälkeen. Innovatiivisuusmittarin testaustulosten perusteella seuraavat rakenteelliset ja toiminnalliset muutokset ovat nähtävissä:

- ✓ ammatillisen opettajan työn muutos: verkostotyö, yritysyhteistyö, yksilöllinen ohjaus ja lahjakkuuksien tunnistaminen, opintojen alkuvaiheen ohjaus, opintojen ohjauksesta uraohjaukseen

- ✓ oppilaitostasojen rajat ylittävä yhteistyö ja opintopolut: ammattikorkeakoulun ja toisen asteen oppilaitoksen yhteistyö, juoheva siirtyminen toiselta asteelta korkeakouluopintoihin
- ✓ yrityksen osallistuminen alan vetovoiman edistämiseen sekä opintojen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin: kustannustehokkaat ja toimivat laajennetun työssäoppimisen mallit
- ✓ joustavat opintopolut: erityisiä vahvuuksia omaavien opiskelijoiden näkeminen ”erityisopiskelijoina” ja myönteinen suhtautuminen huippuosaamisen kehittämiseen.

Nämä rakenteelliset ja toiminnalliset muutokset eivät ole yksinomaan HUIPUT KEHIIN -projektin vaikutusta, vaan eri hankkeiden ja toimenpiteiden yhteisvaikutavuutta. Joustavat koulutusratkaisut ovat selvästi lisääntyneet; opettamisesta ja opintojen ohjaamisesta on siirrytty entistä enemmän elinikäisen oppimisen ja sen avaintaidot huomioivan uraohjauksen suuntaan. Erityisiä vahvuuksia omaavat, nuoret potentiaaliset huippuosaajat hyötyvät näistä muutoksista: heillä on mahdollisuus saada sellaista ohjausta, jota he tarvitsevat – ja joka on riittävän haasteellista pitämään heidän opiskelumotivaationsa yllä. Yksilöllisten, joustavien ratkaisujen myötä näistä uusista toimintamalleista hyötyy jokainen ammattiin opiskeleva nuori sekä aikuinen. Tähän kehitystyöhön HUIPUT KEHIIN -projekti on ollut omalta osaltaan myötävaikuttamassa.

Joustavien ja innovatiivisten toimintatapojen kehittäminen vaatii kuitenkin yhä työtä. Työelämän ja oppilaitosten yhteistyössä on edelleenkin laajalla rintamalla syventämisen varaa – erinomaisista tapausesimerkeistä huolimatta. Suomi tarvitsee menestyäkseen innovaatioita. Valtaosa innovaatioista syntyy käytäntölähtöisesti – usein hiljaiseen tietoon perustuen. Tästä syystä on erittäin tärkeää, että ammattiin opiskelevien opiskeluympäristöt tukevat innovatiivisuutta, ja että opiskelijat saavat jo opiskeluaikanaan kokemuksia innovatiivisista toimintatavoista. Innovaatiokyvykkyuden kehittäminen ja innovatiivisuuden tulppien poistamista työpaikoilla on yhtä tärkeää. Ammatillinen huippuosaaja ei ole vain erinomainen työn suorittaja vaan myös erinomainen työnsä kehittäjä. HUIPUT KEHIIN -projektissa kehitetty innovatiivisuusmittari tarjoaa työkalun toimintamallien innovatiivisuuden arvioimiseksi ja edelleen kehittämiseksi. Mittarin toimivuutta voitaisiin kuitenkin edelleen parantaa testaamalla sitä erilaisissa toimintaympäristöissä – ja tekemällä siitä myös verkkoympäristössä toimiva työkalu. Mittarin antamien tulosten analysointimenetelmissä olisi myös edelleen kehittämistarpeita.

14 Kiitokset

Lämpimät kiitokset hankehallinnon puolesta kaikille HUIPUT KEHIIN -projektin yhteistyötahoille – ilman innostunutta ja sitoutunutta yhteistyötä tämän projektin toteuttaminen ei olisi ollut mahdollista.

Kiitokset tuloksekkaasta yhteistyöstä alueellisille kehittämiskumppaneille Hyria koulutus Oy:lle, Länsirannikon Koulutus Oy WinNovalle, Saimaan ammattiopisto Sampolle ja Vaasan ammattiopistolle sekä näiden oppilaitosten yhteistyöverkostoille, yrityksille ja julkisen sektorin toimijoille. Kiitokset ohjausryhmän jäsenille ja ryhmässä edustetuille sidosryhmille, arviointitiimille, yhteistyöhankkeille, Hämeen ammattikorkeakoululle sekä projektin kansalliselle päärahoittajalle Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Haluan osoittaa sydämelliset kiitokset ja onnittelut hyvistä tuloksista kaikille projektin toimijoille niin alueilla kuin täällä Hämeen ammattikorkeakoulussakin. Tämän projektin vetäminen on ollut yksi innostavimmista ja mukavimmista työtehtävistä urani varrella.

Hämeenlinnassa 14.1.2014

Tuomas Eerola
projektipäällikkö

15 Lähteitä ja kirjallisuutta

- Eerola, T. (ed.) 2013. Towards Vocational Top Expertise. HAMK AOKKn julkaisuja 2/2013.
- Eerola, T. 2009. Nuorten ammattitaitokilpailut – 2000 luvun alun menestystarina. Teoksessa Helander, J. (toim.) Ammatillisen opettajan käsikirja. s. 105 – 113. Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Elinikäisen oppimisen strategia. Elinikäisen oppimisen komitea. Komiteanmietintö; 1997, 14.
- Haltia, P.-M., Ilola, H., Nyssölä, N., Roisko, H. & Sallinen, S. Ammatillisen tutkintojärjestelmän kehittäminen. Koordinoiva hanke ja klusteritutkimukset, Lopputaportti. Raportit ja selvitykset 2011:1. Opetushallitus.
- Harmaakorpi, V. 2013. Innovaatiotoiminnan moodit. <http://www.slideshare.net/VesaHarmaakorpi/innovaatiotoiminnan-moodit> (14.1.2014)
- Henriksson, A & Talikka, L-M. (toim.) 2011. Huippuvalmennus ammatillisten tutkintojen kehittäjänä. Skills Finland ry. Jyväskylän ammattiopiston paino.
- Isokorpi, T. 2013. Huippuosaamisen pedagogiikka. Näkökulmia oman ammatillisen huippuosaamisen saavuttamiseksi. HAMK AOKK:n julkaisuja 5/2013.
- Kaloinen, S., Pynnönen, P. & Saarinen, H. (toim.) 2009. Kilpailuja kaikille I. Hämeen ammattikorkeakoulu. Saarijärven Offset Oy.
- KESU 2012. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011 – 2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1, 33.
- Korpelainen, K. 2009. In Search of an Innovative Vocational Institute. Teoksessa K. Korpelainen, R. Liivik & H. Paju: Vocational Pedagogy for Teachers and Students. Tallinn: TallinnUniversity.
- Mahlamäki-Kultanen, S., Hämäläinen, T., Pohjonen, P. & Nyssölä, K. (toim.) Maailman osaan kansa 2020. Koulutuspolitiikan keinot, mahdollisuudet ja pää-

määrät. Koulutustutkimusfoorumin julkaisu. Opetushallitus, Raportit ja selvitykset 2013:8.

Minkkinen, J., Pylvänen, I. & Airaksinen, A. 2010. Henkisen valmentautumisen työkirja. Skills Finland ry. Savionkirjapaino Oy.

Nokelainen, P., Korpelainen, K. & Ruohotie, P. 2009. Modelling Vocational Excellence, MoVe. Tampereen yliopisto.

Opetustoimen henkilöstökoulutus osaamisen voimavarana. Muistio opetustoimen henkilöstökoulutuksen hyviin käytänteisiin ja kehittämistoimiin. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:9.

Osaava ja luova Suomi. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulevaisuuskaatsaus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:15.

Paaso, Aila: Osaava ammatillinen opettaja 2020. Tutkimus ammatillisen opettajan tulevaisuuden työnkuvista. Rovaniemi. Lapin yliopisto 2010.

Poutanen, T. & Saarinen, H. (toim.) 2007. Valmentamalla työelämään. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 6/2007.

Saarinen, H. (toim.) 2005. Taitaja-ammattitaidon SM-kilpailut. Nuorten näytön paikka. Hämeen ammattikorkeakoulu. Skills-julkaisuja 1/2005.

Uusinoka, S. 2010. Huippuosaamisen ohjauskäytännöt TELI-aloilla. Esiselvitys. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun tekemä esiselvityskysely.

Taitaja-semifinaalien parhaat käytännöt. 2012. Skills Finland ry. SP-Paino Oy.

Talikka, L-M. & Pylvänen, I. (toim.) 2011. Matkalla huipulle – Huippuvalmennuksen työkalut. Skills Finland ry. Jyväskylän ammattiopiston paino.

Talikka, L-M., Pylvänen, I. & Henriksson, A. (toim.) 2011. Huippuvalmennuksen opas. Skills Finland ry. Jyväskylän ammattiopiston paino.

Uusikylä, Kari. 1994. Lahjakkaiden kasvatus. Juva:WSOY.

WWW-osoitteita (14.1.2014):

Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys, AMKE ry, <http://www.amke.fi>

Euroopan unionin rakennerahastojen hallintajärjestelmä, <https://www.eura2007.fi>

Euroopan unionin rakennerahastojen portaali, <http://www.rakennerahastot.fi>

HAMK Skills Trainers' Academy, <http://www.hamk.fi/skills>

HUIPUT KEHIIN -projekti, <http://www.hamk.fi/huiputkehiin>

Hyria koulutus Oy, <http://www.hyria.fi>

Hämeen ammattikorkeakoulu, <http://www.hamk.fi>

Innovaatiokompetenssin mittaaminen, INNOKOMPPI,
<http://innokomppi.turkuamk.fi>

KILTA-projekti, <http://www.skillsfinland.fi/fi/valmennus/valmennushankkeet>

Kulttuurikilpailu, <http://www.sakustars.fi>

Länsirannikon Koulutus Oy WinNova. <http://www.winnova.fi>

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus,
<http://www.ely-keskus.fi/web/ely/ely-pohjois-pohjanmaa>

Saimaan ammattiopisto Sampo, <http://www.edusampo.fi>

Skills Finland ry, <http://www.skillsfinland.fi>

Taitaja-tehtäväpankki, <http://www.skillsfinland.fi/fi/component/tehtavapankki3>

Vaasan ammattiopisto, <http://www.vao.fi>

WorldSkills Europe, <http://www.euroskills.org>

WorldSkills International, <http://www.worldskills.org>

LIITTEET

Potentiaalisten huippuosaajien opintopolut

Valmennusohjelma alueellisille, ammatillista huippuosaamista kehittäville yhteistyöverkostoille

Valmennusohjelman tavoitteet

Valmennusohjelman tavoitteena on kehittää uusia, alueellisia ja klusteri- tai alakohtaisia, potentiaalisille huippuosaajille suunnattavia opinto- ja urapolkuja elinikäisen oppimisen periaatteet huomioiden.

Ohjelman tavoitteena on parantaa koulutusjärjestelmän toimivuutta ja soveltuvuutta erityisiä vahvuuksia omaavien, lahjakkaiden opiskelijoiden osalta.

Tavoitteena on syventää alueellista yhteistyötä ja lisätä innovatiivista toimintaa eri organisaatioiden ja ammattialojen rajapinnoilla.

Ohjelma pyrkii lisäämään huippuosaamisen huomioarvoa ja tavoittelee ammatillisen osaamistason nostamista entisestään.

Valmennusohjelman sisällöt

Kaikille yhteiset sisällöt

- Alueellisen HUIPUT KEIHIIN –tiimin perustaminen
- Tiimin valmennuksen yhteissuunnittelu ja valmennusohjelman tarkentaminen
- Lahjakkuuden tunnistaminen ja erityisiä vahvuuksia omaavan opiskelijan ohjaus
- Perehtyminen Taitaja-toimintaan ja sen mahdollisuuksiin
- Alueelliset opinto- ja uraohjauksmallit
- Huippusaaminen ja yrittäjyys
- Alueellisten toimintasuunnitelmien laatiminen ja sen testaus
- Kehittämistyön arviointi

Valinnaiset sisällöt

- Henkinen kasvu valmentajana, henkinen valmennus
- Uudistuneet valtakunnalliset tutkinnon perusteet
- Ammattitaitokilpailut, syventävä sisältö
- Mentorointi
- Ammattitaitoa täydentävien tutkinnon osien ("ATTO-aineiden") integrointi

Valmennusohjelman kohderyhmät

Kohderyhmään valitaan alueellisten tarpeiden mukaan klusterittain edustajat seuraavista ryhmistä:

Ammatillinen peruskoulutus

ammatilliset opettajat
opinto-ohjaajat
oppilaitosten johto ja alueelliset toimielimet
työpaikkaohjaajat

Ammatillinen lisäkoulutus

ammatti- ja erikoisammattitutkintojen parissa toimivat

Korkeakoulutus

ammattikorkeakoulujen edustajat

Elinkeinoelämä / yritykset

yriytysten henkilöstö
elinkeinoelämän järjestöt

Yleissivistävä, toisen asteen koulutus

lukioiden edustajat

Valmennusohjelman toteutus

Toteutus on **monimuotoinen** koostuen lähipäivistä, ohjatusta etätyöskentelystä sekä valmennuksen alussa perustettavien HUIPUT KEHIIN –tiimien omaehtoisesta työskentelystä.

Valmennusprosessin ohjaajana toimii ammatillisen opettajakorkeakoulun yliopettaja tai lehtori. Yksi alueellisen HUIPUT KEHIIN –tiimin jäsenistä nimetään yhteyshenkilöksi. Kouluttajina toimivat sekä ammatillisen opettajakorkeakoulun asiantuntijat että muut huippuosaamisen kehittämisen asiantuntijat oppilaitoksista ja yrityksistä.

Toteutus tarkennetaan yhdessä asiakkaan ja perustettavan HUIPUT KEHIIN –tiimin kanssa. Valmennusprosessi kestää puolesta vuodesta vuoteen. Valmennus sisältää 4 – 5 koulutuspäivää ja tarvittavan määrän konsultointitapaamisia sekä etäohjausta sosiaalista mediaa hyödyntäen. Toteutus voidaan myös opintopisteyttää.

Lähipäivien pääasialliset teemat:

Lähipäivä 1: Yhteissuunnittelu, HUIPUT KEHIIN –tiimin valmennusohjelman tarkentaminen, valmennuksen tavoitteet

Lähipäivä 2: Lahjakkuuden tunnistaminen ja erityisiä vahvuuksia omaavan opiskelijan ohjaus

Lähipäivä 3: Perehtyminen Taitaja-toimintaan ja sen mahdollisuuksiin (vierailu Taitaja-tapahtumassa, VIP-kierrös)

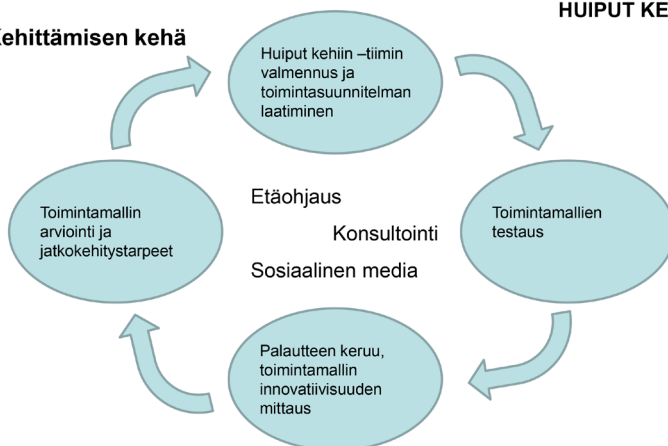
Lähipäivä 4: Valinnaiset sisällöt

Lähipäivä 5: Alueelliset opinto- ja uraohjauksmallit, huippuosaaminen ja yrittäjyys, toimintasuunnitelman esittely, palaute

Konsultointitapaamisten ja etäohjauksen pääasialliset teemat:

Toimintasuunnitelmien rakentaminen, huippuosaamista edistävien materiaalien tuottaminen, toimintamallin testaus, tulosten levitys, alueelliset erityisteemat, tulosten arviointi ja palaute.

Kehittämisen kehä

HUIPUT KEHIIN

Valmennusohjelman tuotokset

1. Perustetaan alueellinen HUIPUT KEHIIN –tiimi.
2. Tarkennetaan tiimin valmennusohjelma alueellisten tarpeiden mukaiseksi.
3. Luodaan alueellisia ja alakohtaisia malleja lahjakkaan opiskelijan opintopoluiksi.
4. Valmennusohjelman yhteydessä laaditaan alueellinen toimintasuunnitelma (= erityisiä vahvuuksia omaavan opiskelijan opintopolkusuunnitelma).
5. Tuotetaan huippuosaamisen kehittämistä tukevaa materiaalia.

HUIPUT KEHIIN

Tulosten arviointi

Valmennukseen osallistuneilta kerätään kirjallinen palaute, joka käsitellään ala tai klusterikohtaisessa konsultointitapaamisessa. Palautetta voidaan kerätä myös valmennus- tai testausprosessiin osallistuneilta yhteistyötahoilta.

Syntyneet mallit arvioidaan HUIPUT KEHIIN –projektissa kehitetyllä innovatiivisuusmittarilla. Arviointi tapahtuu toteuttamalla mittaus innovatiivisuusmittarin käyttöohjeen mukaisesti. Tulokset ja jatkokehitystarpeet analysoidaan yhteisesti ala tai klusterikohtaisessa konsultointitapaamisessa..

INNOVATIIVISUUSMITTARI

HUIPUT KEHIIN-hanke

www.hamk.fi/huiputkehiin

Versio 5, 10.1.2014

MITTARIN OHJE

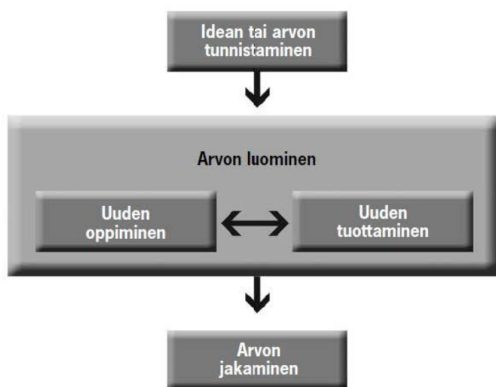
Innovatiivisuuden luonne

Yksilön tai yhteisön innovatiivisuus on ratkaistavien ongelmien tai arvoa tuottavien ideoiden tunnistamista, ideoiden nopeaa omaksumista ja/tai uusien, arvoa tuottavien ratkaisujen jatkuvaa tuottamista sekä niiden jakamista tarvitsevien ja kiinnostuneiden kanssa (professori Kari Korpelainen, 2009).

Määritelmä soveltuu hyvin koulutuksen kontekstiin korostaessaan oppimista. Tästä syystä määritelmä on valittu **mittarin teoreettiseksi perustaksi**. Mittariin valittuihin kysymyksiin ovat lisäksi vaikuttaneet professori Vesa Harmaakorven ja Anssi Tuulenmäen esittämät ajatukset innovaatioiden käytännönläheisestä synnystä sekä tulevan EU – ohjelmakauden asiakirjaluonnokset, joiden mukaan

- sosiaalisia innovaatioita ei arvioida pelkästään taloudellisin kriteerein vaan niiden **yhteiskunnalle antaman lisäarvon** pohjalta
- innovaatiot ovat yleensä **sidoksissa kontekstiinsa**
- innovaatioihin liittyy kiinteästi niiden **käytännön kokeileminen ja laadun testaaminen**.

Mittarin teoreettinen viitekehys (Korpelainen, 2009):

Mittarin tarkoitus

Mittaria käytetään ammatilliseen peruskoulutukseen liittyvien **alueellisten yhteistyömallien innovatiivisuuden arviointiin** ja kyseisten **mallien jatkokehittämiseen**. Mittari on testattu arvioimalla HUIPUT KEHIIN –projektissa kehitetyt yhteistyömallit ja nuorille huippuosaajille suunnatut opinto-

polkumallit. Mittarin avulla arvioidaan myös sitä, kuinka otollisen ympäristön kyseiset mallit tarjoavat innovaatioiden syntymiselle jatkossa. Kokeusten perusteella mittarista on kehitetty nyt käsillä oleva versio 5.

Mittari on **toisaalta arviointityökalu toisaalta jatkokehittämisen työkalu**. Mittari on kontekstisidonnainen. Esimerkiksi mittaria testattaessa arvioitiin ja tehtiin näkyväksi HUIPUT KEHIIN – kontekstissa tapahtunutta kehittämistyötä. Mittarin avulla **dokumentoidaan hiljaista tietoa**. Mittari toimii myös mallin jatkokehittämisen työkaluna nostoen esiin mallin käyttöönottoa sekä levittämistä edistäviä ja ehkäiseviä tekijöitä. **Mittarin täyttämällä tavoitellaan innovatiivista tilannetta, jossa mallia kehitellään edelleen.**

Mittarin testausvaiheessa arviointia tehtiin erityisesti suhteessa HUIPUT KEHIIN –projektin tavoitteisiin sekä suhteessa alueellisten HUIPUT KEHIIN –tiimien omiin tavoitteisiin.

HUIPUT KEHIIN tavoitteet:

Projektin tavoitteena on ammatillista huippuosaamista kehittävien, alueellisten ja klusterikohtaisten yhteistyöverkostojen luominen. Projekti vahvistaa ammatillisen tutkintojärjestelmän kokonaistoimivuutta ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien, huippuosaajiksi tähtäävien opiskelijoiden osalta. Projekti vahvistaa nykyisiä työelämän kehittämisen verkostoja. Projekti tuottaa malleja huippuosaamisen tunnistamiseksi sekä opinto- ja urapolkujen tukemiseksi, mitkä ovat hyödynnettävissä myös muissa klustereissa ja muilla alueilla kansallisesti ja kansainvälisesti.

Testauksen tulosten perusteella HUIPUT KEHIIN – arviointitiimi valitsi innovatiivisimmat mallit, jotka palkittiin projektin päätösseminaarissa. Valinta perustui arviointitiimin laatiimiin, kontekstisidonnaisiin pisteystykriteereihin.

Mittarin testaus

Mittari täytettiin alueittain ja klustereittain. Jokaisesta klusterista valittiin vastuuhenkilö (alueellisen HUIPUT KEHIIN –tiimin jäsen), joka organisoii arviointitilanteen, jossa mittari täytettiin. Klusterikohtaiseen mittaukseen kutsuttiin kaikki yhteistyön osapuolet, kuten oppilaitokset ja yritykset:

opettajat, opinto-ohjaajat, työpaikkaohjaajat, opiskelijat, ammattikorkeakoulun edustajat, aikuiskoulutuksen edustajat (arviointitilanteeseen osallistuvien kokoonpano vaihteli tapauskohtaisesti).

Mittarin kysymyksistä käytiin lyhyt keskustelu, jonka jälkeen kirjattiin yhteinen vastaus. Vastaukseen voi jättää erivävän mielipiteen. Arviointikeskustelun vetämisestä ja tulosten kirjaamisesta vastasi HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun edustaja. Mittaustilanne kesti noin 2 – 2,5 tuntia.

Asteikko

Mittarissa käytetään asteikkoa

- Kyllä / Ei + sanalliset perustelut (+ mahdollisesti kehittämistavoite)

Innovatiivisuuden tulkinta (Korpelainen & Saikkonen, 2009)

Innovaatioilla voidaan ymmärtää arvoa uusia, todennetusti arvoa tuottavia ratkaisuja. Ne voivat olla uusia ”koko maailmalle” (ns. aidot innovaatiot) tai väljemmän määritelmän mukaan uusia vain käyttäjälleen/soveltajalleen. Ne voivat olla tuote-, palvelu- tai menetelmännovaatioita (prosessi-innovaatio). Nykyisin puhutaan usein myös sosiaalisesta innovaatiosta ja liiketoiminta- tai konsepti-innovaatiosta.

Luovuuden ja innovatiivisuuden käsitteitä voidaan lähestyä eri näkökulmista. Tarkastelunäkökulmasta riippuen mainitut käsitteet voidaan nähdä joko eri käsitteinä tai synonyymisesti. Psykologisessa tutkimuksessa käytetään yleensä termiä luovuus. Erityisesti liiketaloustieteellisessä tutkimuksessa on 1990-luvulta alkaen käytetty luovuuden sijasta käsitettä innovatiivisuus. Tämä johtuu osin siitä, että luovuus ei aina synnytä innovaatioita, joihin liittyy tiettyä tarvehakuisuutta ja tavoitteellisuutta. Innovatiivisuus voidaan nähdä yläkäsitteenä, taitona saada aikaan uudisteita, ja luovuus alakäsitteenä, taitona synnyttää ideoita (Korpelainen 2005).

Innovatiivisuuteen kuuluu näin ollen idean toteuttamisvaihe, mutta luovuuteen se ei sisälly. Toisenlaisiakin tulkintoja esiintyy. Miettinen (1996, 32) yhdistää innovatiivisuuden luovuuteen ja uudistuksellisuuteen ja määrittelee luovuuden koko innovaatioprosessin, niin toimijoiden, toiminnan kuin tuotoksenkin, ominaisuutena.

Diffuusiotutkimuksessa innovatiivisuuden käsitteellä on tarkoitettu aikaa, joka on kulunut innovaatiota koskevan informaation tiedoksi saamisesta innovaation omaksumiseen (Kolehmainen 1997, 154). Rogers määrittelee innovatiivisuuden uuden idean omaksumisnopeutena verrattuna omaksujan yhteisön muihin jäseniin (Rogers & Shoemaker 1971, 29; Kolehmainen 1997, 154). Tämän mukaan ensimmäisenä uusia innovaatioita tai uusia koulutus- tai työmenetelmiä luovat tai soveltavat oppilaitokset ovat muita innovatiivisempia.

On pitkälti tieteenalakysymys puhummeko luovuudesta vai innovatiivisuudesta. Innovatiivisuus on sosiaalinen prosessi. Sama pätee luovuuteen: esimerkiksi Csikszentmihalyin (1997; 1999) ns. kenttäteorian mukaan merkittävällä tavalla luovaksi (ns. Big C) kutsuminen edellyttää kentän, mielipidejohtajien toteamusta yksilön tai tuotteen luovuudesta. Kun asetamme koulutuksen innovaation yhteyteen, olemme lähellä työelämää ja hyödyntämisaspektia; siksi tässä yhteydessä on ehkä luontevampaa puhua innovatiivisuudesta kuin luovuudesta. Olennaista on ymmärtää se, että innovatiivisuuteen sisältyy sekä ideoiden omaksuminen/oppiminen että niiden tuottaminen. Innovatiivisuuden keskeinen edellytys on myös ideoiden, ongelmien tai ongelma-alueiden tunnistaminen. Lisäksi ideat pitää jakaa (joko vastikkeellisesti tai vastikkeettomasti), jotta ne leviäsivät. Em. projektissa omaksuttua näkemystä innovatiivisuudesta voidaan myös havainnollistaa kuviolla (edellä).

Innovatiivisuus on yksilöiden ja yhteisöjen keskeinen innovaatioiden kehittämisessä ja niiden hyödyntämisessä tarvittava taito. Viime aikoina on kiinnitetty huomiota erityisesti luovuuden ja innovatiivisuuden yhteisöllisyyteen. Näistä lähtökohdista innovatiivisuus määritellään tässä yhteydessä seuraavasti (Korpelainen 2009): *Yksilön tai yhteisön innovatiivisuus on ratkaistavien ongelmien tai arvoa tuottavien ideoiden tunnistamista, ideoiden nopeaa omaksumista ja/tai uusien, arvoa tuottavien ratkaisujen jatkuvaa tuottamista sekä niiden jakamista tarvitsevien ja kiinnostuneiden kanssa.*

Määritelmä soveltuu hyvin koulutuksen kontekstiin korostaessaan oppimista. Se pyrkii esittämään innovatiivisuuden avainalueet, ja sitä on hyödynnetty tässä esitellyssä Koulutusorganisaatiot innovaatiojärjestelmän toimijoina -projektissa (KIT) ja siihen liittyvän kyselyn suunnittelussa. Eri koulutusjärjestelmän tasoilla innovatiivisuus voi näyttäytyä eri tavoilla. Ammattikorkeakouluissa uuden tiedon tuottamisaspekti painottuu ilmeisesti enemmän kuin toisen asteen oppilaitoksissa

INNOVATIIVISUUSMITTARI

MITEN TÄYTÄN LOMAKKEEN?

- ✓ Tutustu ennen täyttämistä liitteenä olevaan ohjeeseen (sivut 1-3)
- ✓ Mitattavaksi valitaan yksi yhteistyömalli tai toimintatapa / ala (klusteri).
- ✓ Jatkossa kyseiseen yhteistyömalliin tai toimintatapaan viitataan nimellä ”malli”. Mallia arvioidaan mittaushetken mukaisessa kehitysvaiheessa.
- ✓ Taulukossa K/E tarkoittaa vaihtoehtoja Kyllä ja Ei. Sekä 'Kyllä' että 'Ei'-vastauksiin kirjataan viimeiseen sarakkeeseen perustelut / kommentit / kehittämistarpeet

Huippuosaamista kehittävän yhteistyömallin tai toimintatavan nimi:

1. TAUSTAKYSYMYKSET

1.1 Kehitystyössä mukana olleet oppilaitokset ja yritykset:

1.2 Klusteri (ala):

1.3 Mittariin vastanneet henkilöt (opettajat, työelämän edustajat, opiskelijat, muut asiantuntijat):

1.4 Vastauspäivämäärä:

1.5 Mittauksen kohteena oleva toiminta on kirjattu oppilaitoksen strategiaan

K/E

Miten?

1.6 Malli toteuttaa oppilaitoksen strategiaa

K/E

Millä tavoin?

2. IDEAN TAI ARVON TUNNISTAMINEN		
2.1 Malli edistää uusien ideoiden ja mahdollisuuksien tunnistamista?	K/E	Miten? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
2.2 Malli on lisännyt valmiuksia tunnistaa lahjakkuuksia	K/E	Millä tavoin? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
2.3 Malli on lisännyt valmiuksia tunnistaa aiemmin hankittu osaaminen	K/E	Perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
2.4 Malli on synnyttänyt uuden yhteis-toimintaverkoston	K/E	Millaisen? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
2.5 Malli on merkittävästi kehittänyt aiempaa verkostoa	K/E	Miten? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
2.6 Malli on kehittänyt oppilaitoksen / yrityksen strategiaa tai toimintatapaa	K/E	Miten? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
2.7 Malli on lisännyt alueellista yhteistyötä	K/E	Millaisen? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
2.8 Malli on synnyttänyt ammattiin opiskeleville tai aikuisopiskelijoille uuden opinto- tai urapolkumallin.	K/E	Millä tavoin? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
2.9 Malli on parantanut koulutustarpeiden määrällistä tai laadullista ennakointia	K/E	Millä tavoin? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
2.10 Malli toteuttaa sille asetetun tavoitteen	K/E	Perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
2.11 Malli parantaa kehittämistyön lähtötilannetta	K/E	Millä tavoin? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet

3. UUDEN OPPIMINEN		
3.1 Malli edistää huippuosaajaksi pyrkivän oppimista	K/E	Miten / miten todettu? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
3.2 Mallissa hyödynnetään uutta teknologiaa (kuten e-learning, mobiili)	K/E	Millä tavoin? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
3.3 Malli on kehittänyt opettajien osaamista	K/E	Millä tavoin? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
3.4 Malli on kehittänyt opinto-ohjaajien osaamista	K/E	Millä tavoin? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
3.5 Malli on kehittänyt työpaikkaohjaajien osaamista	K/E	Millä tavoin? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
3.6 Malli on muuttanut opiskelijoiden ohjaukäytänteitä	K/E	Millä tavoin? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
3.7 Malli on kehittänyt yrityskumppanien osaamista	K/E	Perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
3.8 Malli hyödyntää tehokkaasti olemassa olevia oppimisympäristöjä	K/E	Perustelut / kommentit / kehittämistarpeet

4. UUDEN TUOTTAMINEN

4.1 Mikä mallissa on keskeisin uusi asia?

4.2 Malli on tuottanut uusia rajapintoja *)

K/E

Perustelut / kommentit / kehittämistarpeet

4.3 Malli on tuottanut uusia tai merkittävästi kehittänyt kumppanuuksia

K/E

Perustelut / kommentit / kehittämistarpeet

4.4 Toimijat ovat päässeet mukaan uusiin verkostoihin

K/E

Mihin? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet

4.5 Malli luo uudenlaisen oppimisympäristön ja/tai mallissa on kokeiltu uusia oppimismenetelmiä

K/E

Miten? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet

4.6 Malli edistää uuden tiedon tuottamista sekä uusien toimintatapojen käyttöönottoa

K/E

Miten? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet

* Rajapinnoilla tarkoitetaan eri organisaatioiden tai eri ammattialojen välistä yhteistoimintaa sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla.

5. JATKOKEHITTÄMINEN

5.1 Keskeisimmät mallin kehittämiskohteet jatkossa

5.2 Kuka vastaa mallin jatkokehittämisestä?

5.3 Mitkä ovat keskeiset uuden mallin kehittämistä edistävät ja ehkäisevät tekijät?

6. ARVON JAKAMINEN		
6.1 Malli on dokumentoitu / kuvattu	K/E	Miten? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
6.2 Mallin hyödyt on arvioitu	K/E	Mitä hyötyä / kenelle? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
6.3 Juurrutus suunnitelma ja jatkokehityssuunnitelma on laadittu	K/E	Perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
6.4 Malli on levitetty omaan organisaatioon	K/E	Miten? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
6.5 Malli on levitetty yhteistyökumppaneille	K/E	Miten? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
6.6 Malli on levitetty avoimesti julkisuuteen	K/E	Miten? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
6.8 Medianäkyvyys	K/E	Perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
6.8.1 oman organisaation sisäisessä mediassa		
6.8.2 julkisilla www-sivuilla		
6.8.3 sosiaalisessa mediassa		
6.8.4 paikallislehdissä		
6.8.5 valtakunnallisissa lehdissä		
6.8.6 TV / radio		
6.8.7 seminaarit / tiedotustilaisuudet		
6.9 Mallista on kerätty palautetta	K/E	Miten, keneltä? Muut perustelut / kommentit / kehittämistarpeet
6.10 Millaista uudenlaista yhteistyötä mallin edelleen kehittäminen vaatii?		
6.11 Mallin mukainen kehittämistyö kohdentuu erityisesti (valitse yksi tai useampi)		
☐ Idean tai arvon tunnistamista		☐ Uuden tuottamista
☐ Uuden oppimista		☐ Arvon jakamista

Alueellisten ja klusterikohtaisten yhteistyömallien innovatiivisuuden arviointikriteerit ja pisteytys

Soveltuu HUIPUT KEHIIN innovatiivisuusmittarilla kerättyjen tulosten arviointiin

Kriteeri	Max pistemäärä	Pisteytysohje
1 Kaikki toimintamallin yhteistyötahot ovat edustettuina mittaustilanteessa (arviointikeskustelussa)	10	Yksi henkilö (1 piste) - puolet yhteistyötahoista (5 pistettä) - kaikki yhteistyötahot kattavasti edustettuna (10 pistettä)
2 K / E vastausten lukumäärä	5	Kyllä vastauksia 0 - 10 (1 piste), 11 - 20 (2 pistettä), 21 - 30 (3 pistettä), 31 - 40 (4 pistettä), yli 40 (5 pistettä)
3 Vastauksissa laadukkaat perustelut	15	Arvioidaan pistemäärä skaalalla: ei perusteluita (0 pistettä) - osa vastauksista perusteltu (5 pistettä) - valtaosa sekä K että E vastauksista perusteltu (10 pistettä) - kaikki K vastaukset on perusteltu ja E vastausten kehittämistarpeista osapuolilla on perusteltu yhteisymmärrys (15 pistettä)
4 Toimintamallissa on kehitetty uutta	20	Toimintamallin kehittäjille uutta (1 - 5 pistettä), klusterikohtaisesti uutta (6 - 10 pistettä), alueellisesti uutta (11 - 15 pistettä), absoluuttisesti uutta (16 - 20 pistettä)
5 Toimintamalli toteuttaa kyseisen klusterin projektin alussa laatimaa kehittämissuunnitelmaa.	15	Kyseisen HUIPUT KEHIIN -tiimin vetäjä arvioi tämän kriteerin suhteessa tiimin omaan kehittämissuunnitelmaan asteikolla: ei toteuta lainkaan (0 pistettä) - toimintamalli on täysin kehittämissuunnitelman mukainen (15 pistettä)
6 Kuinka pitkälle toimintamalli on juurtunut käytännön tasolla	10	Mallin kehittäjien käytössä (1 - 5 pistettä), juurrutettu klusterin toimintatavaksi (+ 1 piste), levitetty myös toisen klusterin (alan) hyödynnettäväksi (+ 1 piste), levitetty yhteistyöorganisaatioiden toimintatavaksi (+ 1 piste), levitetty koko alueen toimintatavaksi (+ 1 piste), levitetty koko valtakuntaan ja/tai kansainvälisesti (+ 1 piste)
7 Mallin koetaan tuottavan uudenlaista osaamista	15	Toimintamallin arvioidaan tuottavan joillekin yhteistyöosapuolista (esimerkiksi ammattiin opiskeleville) uudenlaista osaamista (1 - 5 pistettä), toimintamallin arvioidaan tuottavan useille yhteistyöosapuolille uudenlaista osaamista (6 - 10 pistettä), käsitys toimintamallin osaamista kehittävistä vaikutuksista perustuu osapuolilta kerättyyn palautteeseen tai muuhun systemaattisesti kerättyyn tietoon (11 - 15 pistettä)
8 Mallin mittaustilanteessa (arviointikeskustelussa) toimijat ovat tasapuolisesti arvioineet jo tehtyä kehittämistyötä ja jatkokehittämistarpeita	10	Arvioitu lähinnä jo tehtyä kehittämistyötä (1 - 5 pistettä), arvioitu lähinnä kehittämistarpeita (niin ikään 1 - 5 pistettä), arvioitu molempia (6 - 10 pistettä)
YHTEENSÄ	100	

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

Toisen asteen ammatillinen koulutus on lisännyt vetovoimaansa ja on nyt suosittumpaa kuin koskaan. Yhä useampi peruskoulun suorittanut nuori valitsee ammatillisen koulutuksen ja näin koulutukseen tulee entistäkin enemmän mitä erilaisimmilla tavoilla lahjakkaita nuoria. He ovat potentiaalisia tulevaisuuden huippuosaajia ja tarvitsevat opinnoissaan itselleen sopivaa ohjausta.

Huippuosaamisen kehittyminen edellyttää yksilöllisten vahvuuksien huomioimista ja joustavia koulutusratkaisuja, jotka syntyvät työelämän ja oppilaitosten tiiviistä yhteistyöstä. Toisaalta tarvitaan myös eri alojen välistä yhteistyötä, jonka kautta luodaan rajapintoja mahdollistaen uusien, innovatiivisten toimintamallien syntyminen.

HUIPUT KEHIIN -projekti syntyi halusta edistää ammattiin opiskelevien vahvuuksien tunnistamista ja tukemista sekä uusien innovatiivisten toimintamallien kehittämistä. HUIPUT KEHIIN edisti oppilaitosten ja yritysten välistä alueellista yhteistyötä. Projektin tuloksena syntyi ammattiin opiskelevien yksilölliset vahvuudet ja elinikäisen oppimisen periaatteet huomioivia toiminta- ja opintopolkumalleja.

Tämä on HUIPUT KEHIIN -projektin loppujulkaisu, jossa kuvataan projektin toteutustapa ja tulokset. Julkaisun tarkoituksena on levittää projektissa syntyneitä hyviä käytänteitä niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Julkaisu on suunnattu työpaikkaohjaajille, ammatillisille opettajille, opinto-ohjaajille, oppilaitosten johdolle, opettajien kouluttajille sekä kaikille ammatillisen huippuosaamisen kehittämisestä kiinnostuneille.

